

Γενικής απεργία 6ης Απριλίου – Ιωάννινα (Ενημέρωση – Photos)

Τα ξημερώματα της 6ης Απριλίου, ημέρα γενικής απεργίας, αφισοκολλήσαμε τις προσόψεις της ΔΕΗ και της Εφορίας με την αφίσα ενάντια στην ακρίβεια που τυπώσαμε τον Οκτώβριο του 2021.

Το πρωί συμμετείχαμε ως Χειρονομία Αντιεξουσιαστική Κίνηση στην μαζικότερη απεργιακή συγκέντρωση με πανό που έγραφε “Η φτώχεια δεν έχει καλοπέραση πουθενά/Παγκόσμιος αντικρατικός αντικαπιταλιστικός αγώνας ενάντια σε κρίσεις και πολέμους”, ενώ μετά το τέλος της πορείας πραγματοποιήθηκε συγκέντρωση, την οποία στηρίξαμε, έξω από την Pizza Fan από τη Συνέλευση Βάσης Εργαζομένων Διανομέων Ιωαννίνων σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την απόλυση διανομέα.

Μοιράσαμε, τόσο την μπροσούρα που διακινούμε από τον περασμένο Οκτώβριο, όσο και κείμενο που συμπεριλαμβάνει τις νέες εξελίξεις στο μέτωπο της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, καθώς και την ενεργειακή και κάθε άλλη κρίση που παράγουν τα κράτη και το κεφάλαιο.

Ακολουθεί το κείμενο που μοιράστηκε την ημέρα της απεργίας όπως και η μπροσούρα της Χειρονομίας για την ακρίβεια.

Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΛΟΠΕΡΑΣΗ ΠΟΥΘΕΝΑ

Μετά το πέραςμα και του φετινού χειμώνα και τις τελευταίες διεθνείς εξελίξεις, είναι πλέον ορατό ότι οδεύουμε κοινωνικά από την μία κρίση στην άλλη.

Έχουμε την οικονομική κρίση του 2008, όπου η περίφημη ελεύθερη αγορά επιβιώνει χάριν στην κρατική παρέμβαση. Η πολιτική της λιτότητας, όπου κράτος και τεχνοκράτες ειδήμονες παρουσιάζουν σαν μονόδρομο, στοχεύει στην απορρόφηση της ζημίας από την κοινωνική βάση. Το κόστος ζωής ανεβαίνει, οι άνθρωποι φτωχοποιούνται, ενώ για πολλούς η καθημερινή επιβίωση μετατρέπεται σε μόνιμο άγχος. Στην συνέχεια, έχουμε την πανδημική κρίση, αποτέλεσμα του εξαντλητικού ρυθμού παραγωγής

και κατανάλωσης εμπορευμάτων. Στην διάρκεια αυτής, κράτος και ειδικοί, μετατρέπουν την υγειονομική προστασία, σε όχημα για την περαιτέρω οικονομική και ψυχολογική εξαθλίωση της κοινωνίας. Η ενεργειακή κρίση που ακολουθεί, μας αναγκάζει μια ακόμα φορά να πληρώσουμε τα σπασμένα, με τετραπλάσιους λογαριασμούς ρεύματος και τις τιμές των καυσίμων στα ύψη. Παράλληλα, η λεηλασία του φυσικού πλούτου για χάρη της αέναης κερδοφορίας, δομικό στοιχείο του καπιταλισμού, παρουσιάζεται εδώ και δεκαετίες ως οικολογική κρίση. Σε αυτή την ήδη ζοφερή πραγματικότητα για όλους μας, έρχεται να προστεθεί η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, που παρουσιάζεται πάλι με όρους κρίσης. Όπως και σε κάθε πόλεμο, έτσι και τώρα, οι νεκροί, η φτώχεια, η εξαθλίωση αλλά και το εθνικιστικό δηλητήριο που αφήνει πίσω του, πέφτουν πάλι στις πλάτες της κοινωνικής βάσης. Άλλωστε, τα συμφέροντα πίσω από την σύγκρουση αυτή, δεν αφορούν τους ανθρώπους που σκοτώνουν και σκοτώνονται, αλλά αυτά των κρατών, των ολιγαρχών και της ίδιας της καπιταλιστικής αναπαραγωγής.

Κοινός παρονομαστής σε όλες αυτές τις κρίσεις είναι τα όρια που συναντά ο ίδιος ο καπιταλισμός. Η κυριαρχία του κέρδους σε βάρος φύσης και κοινωνίας αποτελεί την πραγματική κρίση. Τα κράτη παρά την ρητορική τους, δεν δείχνουν καμία πρόθεση υπέρ του λαού, απεναντίας, ξοδεύουν υπέρογκα ποσά στον πολεμικό και κατασταλτικό του εξοπλισμό. Έτσι, παίρνουν ξεκάθαρη θέση υπέρ των συμφερόντων του κεφαλαίου, ενώ η λογική των συνεχών κρίσεων, ενισχύει την εικόνα του κράτους-προστάτη που κάνει ότι καλύτερο μπορεί, κόντρα στις συμφορές που μας βρήκαν.

Οι αλληπάλληλες αυτές κρίσεις, διαμορφώνουν μια δυσβάσταχτη ζωή για τα άτομα και τις κοινωνίες. Η φτωχοποίηση και η εξαθλίωση του πληθυσμού συνεχίζονται, ενώ η ανεργία και η επισφαλής εργασία κυριαρχούν. Πέρα από τις άμεσες επιπτώσεις τους, δηλαδή την δυσκολία για επιβίωση και εξασφάλιση των βασικών, όπως ένα ζεστό σπίτι τον χειμώνα και μια άνετη πρόσβαση σε τρόφιμα και είδη πρώτης ανάγκης, διαμορφώνουν και ένα νέο τρόπο ζωής. Αυτόν της συνεχούς ανασφάλειας για το μέλλον, του φόβου, των έκτακτων αναγκών και της

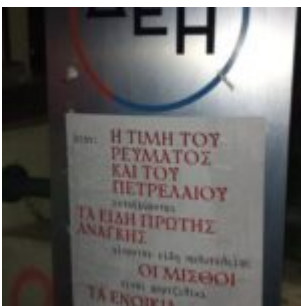
κανονικοποίησης του αυταρχισμού και του πολεμικού λόγου. Άλλωστε, πολλά από εμάς, από όσο θυμούνται τον εαυτό τους, βρίσκονται στην δίνη μιας κρίσης και απαιτείται να κάνουν θυσίες. Έτσι, νιώθουμε ότι οι εξελίξεις μας ξεπερνούν, η άποψη μας δεν είναι αρκετά εξειδικευμένη και ωθούμαστε στην ατομική και συλλογική αδράνεια.

Στην παρούσα συνθήκη, η εκτίναξη των τιμών σε βασικά αγαθά, η ενεργειακή φτώχεια και τα χρηματιστήρια ενέργειας, η άνοδος στα ενοίκια και τα κτηματομεσιτικά funds, η πολεμική φρίκη που εκτυλίσσεται δίπλα μας και όλα αυτά μετά από δύο χρόνια πανδημίας, καθιστούν τις συλλογικές αντιστάσεις ενάντια στην περαιτέρω υποβάθμιση της ζωής μας επιτακτικές. Από την γειτονική Αλβανία, μέχρι την μακρινή Χιλή ο αγώνας οφείλει να είναι παγκόσμιος, αντι κρατικός και αντικαπιταλιστικός.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΝΤΙΚΡΑΤΙΚΟΣ – ΑΝΤΙΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΕ ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΣ.

ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ – ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

«Η φόνισσα»

«ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟΥΣ ΠΑΙΔΟΚΤΟΝΟΥΣ» έγραψαν οι εξαγριωμένοι γείτονες έξω από το παράθυρο της «φόνισσας». Διότι ο θάνατος είναι αυτό το κοινό «κάτι» που συνδέει αυτόν τον όχλο των ψευτοαγανακτισμένων νοικοκυραίων. Αγανακτούν για τον φόνο και θέλουν οι ίδιοι να τον πραγματώσουν.

Στις μέρες μας και σε αυτή τη χώρα δεν χρειάζεται να κάνεις πολλά πράγματα για να μετατραπείς σε όχλο και αγέλη, ούτε καν να μπεις πλέον σε κάποιο μαντρί για να γίνεις πρόβατο. Ένα πράγμα χρειάζεται να κάνεις: Να παρακολουθείς τηλεόραση και να βλέπεις μπροστά στα μάτια σου έναν γελοίο παραγωγό ψέματος που μέσω θεατρινισμών προσπαθεί να παράξει συναίσθημα, θυμό, αγανάκτηση, και να προκαλέσει από τα μέσα σου τις ενδορφίνες ευδαιμονισμού των πιο καθυστερημένων ενστίκτων.

Να σου δείχνει το ολόγραμμα ενός νεκρού παιδιού προκειμένου να πολλαπλασιάσει την αγριότητα και να σε προετοιμάζει να γίνεις ένας αυριανός *sonderkommando* σε πιθανούς θαλάμους αερίων. Και το ερώτημα «εάν αυτό είναι άνθρωπος» να επανέρχεται βλέποντας

όλους αυτούς έξω από σπίτι του «φονιά».

Χρόνια τώρα ο Ευαγγελάτος και ένα τσούρμο συνακόλουθοί του κάνουν καλά τη δουλειά της μετατροπής των ανθρώπων σε αγέλη – μια δουλειά που δεν κατάφεραν τα κόμματα και το κράτος να πραγματοποιήσουν σε τέτοιον απόλυτο βαθμό.

Αρκετό καιρό τώρα επιστράτευσαν μπάτσους, δικηγόρους, αστυνομικούς ρεπόρτερ, ιατροδικαστές, και κάθε μέρα έβγαζαν την ετυμηγορία και κάθε μέρα την επαναλάμβαναν με τόση βουλιμία, που κανείς δεν είναι σίγουρος πλέον αν η σύλληψη της Μητέρας από την Πάτρα οφείλεται σε πραγματικά στοιχεία. Αυτή είναι η «Φόνισσα»! Κάθε μέρα που περνούσε πολλαπλασιάζονταν το μίσος και μετατρεπόταν σε ενωτική ιδεολογία θανάτου, που κάθε μανιασμένος μικρομεσαίος έχει ένα κομμάτι κρυμμένο καλά μέσα του.

Ίσως να βρισκόμαστε μπροστά σε ένα έγκλημα που προκαλεί φρίκη, βγαλμένο μέσα από τους λαβύρινθους της ψυχής ενός ατόμου – μιας τραγωδίας που καταναλώθηκε στην καπιταλιστική αγορά των ΜΜΕ.

Ντροπή τους...

Ουκρανία: Τρεις Δουλειές για τα Κινήματα

του Αντώνη Μπρούμα

Ο πόλεμος στην Ουκρανία αποτελεί σημείο καμπής στη σύγχρονη ιστορία. Αφενός διαψεύδει τον μύθο του τέλους της ιστορίας ως αιώνιας Καντιανής ειρήνης, ανοίγοντας για πρώτη φορά τις πιθανότητες για έναν τρίτο παγκόσμιο πόλεμο. Αφετέρου καρφώνει άλλη μία κρίση στο σαρκίο των σύγχρονων καπιταλιστικών κοινωνιών. Το πιο σημαντικό, ενδυναμώνει περαιτέρω σε περιφερειακό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο τις ακροδεξιές πολιτικές δυνάμεις και την στρατιωτικοποίηση. Ενισχύει έτσι τις τάσεις προς τον ανταγωνισμό, τον ολοκληρωτισμό και τον πόλεμο σε μία χρονική περίοδο που η ανθρωπότητα χρειάζεται περισσότερο από ποτέ την συνεργασία και τη δημοκρατία, για να αποσοβήσει τις χειρότερες επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης.

Με δυο λόγια, ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι άλλη μία εκδήλωση της γενικευμένης ανασφάλειας του σύγχρονου κρισιακού καπιταλισμού και ένα ακόμη καμπανάκι για αλλαγή ρότας προς κοινωνίες πέρα από το κράτος, το κεφάλαιο και την εμπορευματική αγορά, με θεσμούς κοινοτικής και οικολογικής δημοκρατίας.

Απέναντι σε αυτόν τον πόλεμο τρία κύρια καθήκοντα αναδεικνύονται για τα κινήματα.

Νίκη στα Όπλα της Ουκρανικής Αντίστασης

Κανένας λαός δεν είναι σε θέση να αναζητεί αυτόνομα και δημοκρατικά το μέλλον του, ενώ βρίσκεται υπό ξένη κατοχή. Κανένας επίσης στρατός κατοχής δεν μπορεί να παραμένει σε Ουκρανικό έδαφος. Όπως σε κάθε αντι-αποικιοκρατικό αγώνα,

μέχρι να φύγει και ο τελευταίος Ρώσος στρατιώτης δουλειά των παγκόσμιων κινημάτων είναι να ενισχύουν την Ουκρανική αντίσταση ως απαραίτητη συνθήκη για μία ελεύθερη και δημοκρατική προοπτική στη χώρα.

Στην αντιεξουσιαστική δράση η αλληλεγγύη οφείλει να είναι έμπρακτη, όχι όμως άνευ όρων. Πρέπει να στηρίξουμε έμπρακτα εκείνες τις δυνάμεις της Ουκρανικής αντίστασης, που δεν ευθυγραμμίζονται πολιτικά με την φιλοπόλεμη Δύση και το προxy της καθεστώσ Ζελένσκυ και αντιτίθενται πολιτικά στις ακροδεξιές δυνάμεις μέσα στο Ουκρανικό κράτος. Σε έναν πόλεμο, που δεν φαίνεται να τελειώνει γρήγορα, μια διεθνής ενδυνάμωση των δημοκρατικών δυνάμεων αντίστασης θα τις βοηθήσει να συγκροτήσουν ένοπλες πολιτοφυλακές για την υπεράσπιση των κοινοτήτων τους και να αποκτήσουν διακριτό ρόλο στα πολιτικά πράγματα της χώρας κόντρα στο τάγμα Αζόφ και τον ακροδεξιό τομέα.

Ταυτόχρονα, δεν έχουμε κανέναν λόγο να μην στεκόμαστε κριτικά στην προπαγάνδα της Δύσης περί ανυπαρξίας ακροδεξιού παρακράτους αλλά και ισχυρής ακροδεξιάς επιρροής στα πολιτικά πράγματα της Ουκρανίας. Η στήριξη στην Ουκρανική αντίσταση δεν μπορεί παρά να στοχεύει στην αποτροπή ανάδυσης ενός ολοκληρωτικού συντηρητικού καθεστώτος μετά τη λήξη του πολέμου και στην ήττα της εθνικιστικής ιδεολογίας μέσα στην Ουκρανική κοινωνία.

Σταδιακή Απομάκρυνση της Παρουσίας του NATO από την Ευρώπη

Χωρίς αμφιβολία στον πόλεμο στην Ουκρανία το καθεστώς Ζελένσκυ λειτουργεί ως προxy του NATO στη σύγκρουση με την Ρωσία, θυσιάζοντας τον Ουκρανικό λαό σε έναν πόλεμο για αλλότρια συμφέροντα και ανταγωνισμούς. Πρόκειται για έναν πόλεμο βραδείας καύσης, που μαίνεται από την πτώση της ΕΣΣΔ το 1991 με ένα διάλειμμα κατά το διάστημα της κλεπτοκρατίας Γιέλτσιν, και στον οποίο πόλεμο Δύση και Ρωσία μοιράζουν την Ευρώπη σε σφαίρες στρατιωτικής επιρροής.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι κυβερνήσεις της, που είναι μέλη του ΝΑΤΟ, παίρνουν μέρος σε αυτόν τον πόλεμο με τον πιο επιθετικό τρόπο, έχοντας σε Ευρωπαϊκό έδαφος ετοιμοπόλεμο στρατό και όπλα, που όμοιό του σε μέγεθος και ισχύ δεν έχει ξαναδεί η ήπειρος.

Οι κραυγές των Ευρωπαίων ηγετών υπέρ της ειρήνης είναι συνεπώς υποκριτικές. Αφενός γιατί αποκρύπτουν ότι φτάσαμε ως εδώ εξαιτίας της αποικιοκρατικού τύπου στρατιωτικής επέκτασης της Δύσης σε περιοχές που θεωρούνται ως άμεση απειλή για το ολοκληρωτικό καθεστώς της Ρωσίας. Αφετέρου επειδή αποκρύπτουν ότι οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις για το από εδώ και πέρα σχεδιάζουν την ραγδαία ενίσχυση των στρατιωτικών τους εξοπλισμών και την αναβάθμιση της στρατιωτικής παρουσίας του ΝΑΤΟ στην περιοχή αντί για θεμελίωση μιας ειρήνης στην Ευρώπη σε στιβαρές βάσεις.

Ένα σύγχρονο πανευρωπαϊκό κίνημα ειρήνης και δημοκρατίας πρέπει λοιπόν να έχει ως αφετηρία την αναγνώριση ότι καμία ειρήνη δεν πρόκειται να υπάρξει στο μέλλον για τους λαούς της ηπείρου, όπως το μέλλον αυτό σχεδιάζεται από τις κυβερνήσεις τους.

Τουναντίον, αντί να μείνουν παρατηρητές μιας κούρσας εξοπλισμών μεταξύ των κρατών τους ως εισιτήριο για τον τρίτο παγκόσμιο, οι Ευρωπαϊκές κοινωνίες πρέπει να στραφούν κατά των ίδιων των κυβερνήσεών τους και να τις ανατρέψουν.

Δεδομένης της φτώχειας για τους λαούς της Ευρώπης λόγω του πολέμου, συγκλίνουν οι αντικειμενικές συνθήκες ώστε το κίνημα ειρήνης να είναι και κοινωνικό / ταξικό, πολλαπλασιάζοντας έτσι τις δυνατότητές του να αλλάξει τα πράγματα.

Έφτασε λοιπόν η ώρα η ΕΕ και οι κρατικοί σχηματισμοί της, που μας έφεραν ως εδώ με τις αποφάσεις τους, να πληρώσουν το ιστορικό βαρύ τίμημα που τους αναλογεί. Τώρα είναι η στιγμή για την έκρηξη ενός πανκοινωνικού κινήματος πέρα από σύνορα με κεντρικό μόττο το «Κηρύξτε τον πόλεμο στην φτώχεια και στην

κοινωνική αδικία και όχι στους λαούς της Ευρώπης».

Κεντρικός σκοπός του κινήματος θα πρέπει να είναι η θεμελίωση μιας διαρκούς ειρήνης στην Ευρώπη με εγγύηση της ανεξαρτησίας όλων των χωρών της ηπείρου. Ο σκοπός αυτός μπορεί να θεμελιωθεί με μία πολυμερή συμφωνία μεταξύ της ΕΕ, της Ρωσίας και τρίτων κρατών, που θα εξασφαλίζει την φινλανδοποίηση των χωρών της Βαλτικής και την σταδιακή αποχώρηση του ΝΑΤΟ από όλη την ήπειρο. Η συμφωνία αυτή διαφυλάσσει την ανεξαρτησία των χωρών της περιφέρειας της Ρωσίας, εξουδετερώνει την σύγχρονη αποικιοκρατία των ΗΠΑ και της ΕΕ και αποτελεί εχέγγυο για την ειρήνη, την ευημερία και την δημοκρατική προοπτική. Συνιστά και μία συμφωνία, που μπορεί να γίνει δεκτή από το ολοκληρωτικό καθεστώς της Ρωσίας υπό το βάρος του φιλειρηνικού κινήματος, που έχει αναπτυχθεί στην Ρωσική κοινωνία.

Ο Εχθρός Είναι Εδώ – Να Φέρουμε τον Πόλεμο Σπίτι μας

Ο πόλεμος στην Ουκρανία επιφυλάσσει ενεργειακή κρίση, καταστροφή ολόκληρων οικονομικών τομέων και γενικευμένη φτώχεια για την Ελληνική κοινωνία. Οι επιπτώσεις αυτές δεν είναι φυσικό αιτιατό αυτού του πολέμου αλλά αποτελούν απόρροια της συμμετοχής του Ελληνικού κράτους στο ΝΑΤΟ και της πλήρους ευθυγράμμισης με τις απαράδεκτες κυρώσεις από τις ΗΠΑ και την ΕΕ σε βάρος της Ρωσικής κοινωνίας. Αποτελούν επίσης μέρος της επιθετικής εξωτερικής πολιτικής του Ελληνικού κράτους, που λειτουργεί ως περιφερειακός παίκτης στο αποικιοκρατικό καθεστώς στην περιοχή μας και διαπερνάται τώρα από τα ανταλλάγματα που πρέπει να δώσει όντας προσδεμένο στο άρμα των συμφερόντων των ΗΠΑ.

Την πραγματικότητα αυτή επιχειρεί να αντιστρέψει η κυβέρνηση και τα στηρίγματά της στο φιλελεύθερο κέντρο / δεξιά. Έτσι, η κυβέρνηση και η συντριπτική πλειοψηφία του εγχώριου φιλελευθερισμού εμφανίζονται να υπερθεματίζουν για την ειρήνη, χωρίς ο φιλειρηνισμός να είναι μέρος της ιδεολογίας τους. Πίσω από μια φιλειρηνική επίφαση κρύβουν την αναφανδόν υποστήριξη στην συμμετοχή του Ελληνικού κράτους στον ακήρυχτο πόλεμο ΝΑΤΟ / Ρωσίας – Κίνας, τόσο διαχρονικά όσο και τώρα με την επίσημη αποστολή στρατιωτικού υλικού στην Ουκρανική κυβέρνηση. Την ίδια ώρα, στα διεθνή φόρα οι εκπρόσωποι του Ελληνικού κράτους, όπως κάθε υπάκουο ενεργούμενο, γαυγίζουν κατά της Ρωσίας πιο δυνατά από τους εκπροσώπους του πυρήνα της Δύσης, ενώ δεν συμμετέχουν σε καμία διαβούλευση για έναν οδικό χάρτη προς την αποκλιμάκωση και την ειρήνη. Τέλος, όταν δημοσίως ερωτώνται για τον αντίκτυπο του πολέμου στην Ελληνική κοινωνία, οι εκπρόσωποι της Ελληνικής κυβέρνησης απαντούν πως έτσι βαίνουν τα πράγματα γιατί είμαστε πλέον σε πόλεμο, ομολογώντας την φιλοπόλεμη ουσία πίσω από το φιλειρηνικό προσωπείο και καλώντας πάλι τον λαό να υποστεί για άλλη μια φορά αγόγγυστα τις επιπτώσεις των πολιτικών τους.

Η φιλελεύθερη ρητορική υπέρ της ειρήνης έχει τους εξής σαφείς στόχους:

- Την πλαίσιωση του δημόσιου διαλόγου με τέτοιον τρόπο, ώστε να διεκδικείται το ανεύθυνο για την γενικευμένη

ένδεια λόγω της -υποτιθέμενα δεδομένης και αναγκαστικής- συμμετοχής της χώρας στον πόλεμο μέσω του NATO.

- Την τοποθέτηση της αριστεράς και των κινημάτων σε θέσεις άμυνας με την παρουσίασή τους ως φιλοπόλεμων και με σκοπό την αντιστροφή της πραγματικότητας, δηλαδή του διεθνισμού ως φυσικής θέσης των κινημάτων και του γεωπολιτικού ανταγωνισμού ως φυσικής θέσης φιλελευθερισμού / ακροδεξιάς.
- Την αποσόβηση μιας κοινωνικής έκρηξης για τους σωστούς λόγους (ειρήνη, φτώχεια, κοινωνική αδικία) δια της πλαισίωσης και εκτροπής του δημοσίου διαλόγου σε κατευθύνσεις που καταλήγουν στο κατώφλι του Γ' παγκοσμίου πολέμου.

Ο εχθρός της φτώχειας και του πολέμου είναι εδώ στο σπίτι μας και η ειρήνη, η δημοκρατία και η κοινωνική δικαιοσύνη θα έρθουν και πάλι μόνο μέσα από την ανατροπή τους, ξεκινώντας από τη χώρα μας. Είναι λοιπόν καιρός τα κινήματα να καταστούν και πάλι απειλητικά για το κράτος και τους εγχώριους ολιγάρχες. Δουλεία μας είναι -όπως έλεγαν οι Weathermen στις ΗΠΑ τες μέρες του Βιετνάμ- να φέρουμε τον πόλεμο, κοινωνικό / ταξικό, εδώ στο σπίτι μας και, κυρίως, να τον φέρουμε με όρους για να τον κερδίσουμε.

Ουκρανικό : Η «ΑΜΕΡΙΚΗ» Κ ΟΙ ΚΟΜΠΑΡΣΟΙ

*του Μπάμπη Βλάχου**

Ποτέ άλλοτε μια ηγεμονική δύναμη, σαν την Αμερική του 20ού αιώνα, δεν έφτασε τόσο κοντά να γίνει μια αληθινά παγκόσμια

Αυτοκρατορία. Απέτυχε, ευτυχώς δεν έγινε – χαρείτε την.

Ούτε η Ρώμη ούτε ο Αλέξανδρος το 'χαν πετύχει. Υπήρχε πάντοτε και... μία Κίνα τουλάχιστον. Και η οποία, πριν τη φρικαλέα Βρετανική αυτοκρατορία και τη βάρβαρη αποικιοποίηση επί παντός –χάρη στους Ινδούς στρατιώτες βέβαια–, άκμαζε εμπορικώς εφάμιλλα με τη σημερινή της εξέλιξη (πιο πλούσια μέχρι τον 18ο αιώνα από οποιαδήποτε περιοχή της Ευρώπης) – αν και πιο εσωστρεφής. Σε αντίθεση με την εξωστρέφεια Βενετών και Ολλανδών έως ότου παραδώσουν τη σκυτάλη στη θαλασσοπνίχτρα/βιομηχανική Αγγλία, και αναγκαστούμε να ονομάσουμε όλον αυτόν τον Χριστιανικό πολιτισμό καπιταλισμό.

Και που με δύο λόγια, στη συνέχεια έκανε κορωνίδα του τον Νέο Κόσμο και την παγκόσμια «Αμερική», επιτέλους: Το χρήμα επιβλήθηκε ως η πρώτη, η ανυποχώρητη ψυχική σχέση – βρήκε για τα καλά τον τόπο του. Μαζί με μια εκ βαθέων πίστη στη μαγεία της τεχνολογίας – και στη μαγεία των αγορών. Κι η ξέφραγη Ισχύς, ακόμη και για τον τελευταίο εθελόδουλο του πλανήτη, απέκτησε επιτέλους την κτηνώδη (τηλε)παρουσία της.

Κυρίως διότι οι κομπάρσοι, πριν μάθουν καν καλά-καλά από το Χόλιγουντ του '20 πώς να φιλιούνται, ανέκαθεν ζητωκραυγάζανε, αγκαλιά με τους πρωταγωνιστές, τα μεγάλα και τρανά κατορθώματα της... προόδου – της «εξέλιξης». Ιδίως μάλιστα οι αριστερόφρονες.

Ακόμη κι όταν τα αφεντικά και της Ρωσίας και της Κίνας, υπερβαίνοντας κάθε ιστορικό απρόοπτο και προηγούμενο (τις αρχικές, τις μετέπειτα δήθεν «επαναστάσεις» τους), γίνανε από απλοί οι πιο προχωρημένοι – οι πιο άξιοι κεφαλαιοκράτες.

Κι έτσι η «Αμερική», αφού επιβίωσε τον προηγούμενο αιώνα από 21 υφέσεις, τρεις σοβαρές κρίσεις, δύο χρηματιστηριακά κραχ, δύο παγκόσμιους κι έναν Ψυχρό Πόλεμο, έκανε μετά την ολοκληρωτική της νίκη (το «globalization») μία σπουδαία μετεγγραφή : τον Ρώσο Πούτιν. Άλλη σχολή, ίδιοι στόχοι.

Η αναδυόμενη αντίστοιχη ρωσική ελίτ τον βρήκε, αυτή τον

δοκίμασε και τον επέβαλε. Ένα αυτοδημιούργητο φτωχόπαιδο, των Μυστικών Υπηρεσιών (βλέπε αντίστοιχα: την Google, τον Ε. Μασκ) και της ήδη σπουδαίας ρωσικής Μάφια· που από τον δρόμο βρέθηκε στα ολιγαρχικά σαλόνια, με δισεκατομμύρια – όπως γινότανε και γίνεται από τις πρώτες γκανγκστερικές δεκαετίες στην περί ης ο λόγος «Αμερική».

Και η οποία Αμερική από «παγκοσμιοποιητικό» πολεμικό κράτος-οφειλέτης, ο μεγαλύτερος τζαμπατζής στην ιστορία, άρχισε βέβαια να πνέει τα λοίσθια μετά τις ήττες-ρεζίλεμα του πλανητικού προστάτη στη Βαγδάτη –ξέχνα το Βιετνάμ–, και στην Καμπούλ – βάλε και καμιά Βηρυτό ή Σομαλία... (Μονάχα η Ιαπωνία, χώρα οι Άραβες, της έδωσε το '91 για το Ιράκ 13δισ· και 1,5 το 2003 καθ' ότι αναξιόπιστη πλέον...).

Ο κραταιότερος δηλαδή προστάτης/νταβατζής στην ανθρώπινη ιστορία, με το αχανές του δίκτυο σ' όλο τον κόσμο από βάσεις/στρατεύματα σε... κυρίαρχες χώρες, σε καιρούς «Ειρήνης», «πήρε» τον Πούτιν για δανεικό σε «εχθρική» γέννημα-θρέμμα ξένη ομάδα – πώς αλλιώς.

Δεν χρειαζόταν τώρα ένας Τρούμαν να φουσκώνει ως τα ουράνια την «κομμουνιστική» απειλή, ούτε ένας Μπους την 11η Σεπτεμβρίου. Καμιά φορά φτάνει κι η φούσκα των εταιρειών dot-com... Για να εμπλουτίσει τη λειψή, κοντή ιστορία της ηπειρωτικής Αμερικής – την εξαρχής πολυπολιτισμική... Αλλά αυτά κάνουν οι παγκόσμιοι γκάνγκστερ ένθεν κακείθεν, και δη οι «εκλεγμένοι». Γι' αυτό και λίγα παίρνουν.

Αρκεί ο «νέος Τσάρος» να μη φιγουράρει μόνο στις λίστες Forbes, αλλά και να διαφέρει απ' τον γνωστό Σαξοφωνίστα ή τον Έγχρωμο (τον μεγαλύτερο βομβαρδιστή των τελευταίων δεκαετιών) όσο απέχει η Φαλούτζα και το Αμπού Γκράιμπ απ' τη Μαριούπολη ή μάλλον το Βελιγράδι. Οποία ισοπέδωση!

Δεν χωρεί αμφιβολία. Χωρίς την «Αμερική» και την Αμερική (που χάνει με ταχείς ρυθμούς τη μονοκρατορία της – θυμηθείτε βέβαια τους μεγάλους πετρελαϊκούς πολέμους μετά τον Β' Παγκόσμιο και

τα εμπάργκο), «Ουκρανικό» –παρά την Κριμαία– δεν θα υπήρχε. Αυτή το έφερε-το κέντησε ως εδώ.

(Εδώ ακόμα και ο Μπάιντεν στο ΔΣ της Ουκρανικής Εταιρείας Αερίου τοποθέτησε και διέφθειρε τον γιο του.)

Ιδίως, έχοντας γνώση ως «Αμερική» ότι ο απλός κομπάρσος, γι' αυτόν γίνονται όλα, τον χεσμένο, σε Ανατολή και Δύση –αυτός ψηφίζει!–, και στην Αμερική (όχι μόνο του Τραμπ) και στην Ελλάδα και στη Γαλλία και στη Ρωσία, δεν μπορεί χωρίς Ηγέτη/είδωλο. Και μάλιστα δυναμικό και ατσαλάκωτο όπως ήταν του Πούτιν.

Ιδίως αν η μάσκα του φοριέται για αντιδυτική, ενώ με τις δικές της πρώτες ύλες φτιάχνεται. Εξ ου και τον θαυμάζουν εύκολα οι Καμμένοι.

Ναι αλλά κομπάρσοι δίχως πρωταγωνιστές υπάρχουν; Γνήσιοι εξουσιολάγνοι· εκβιασμένοι οι ψηφοφόροι μας. Ας δούμε, λοιπόν, εν συντομία κάποια έργα και τις μέρες τους. Μια και οι μετατοπίσεις μετά από αυτόν τον πόλεμο προβλέπονται τεκτονικές.

Αντί λοιπόν οι ανά τον κόσμο «φιλελεύθεροι» να υποκλίνονται στον Λένιν και τους «κομμουνιστές» του, που έσωσε εκείνες τις δύσκολες δεκαετίες τον πολιτισμό-Κεφάλαιο καθιερώνοντας το Κράτος ως την κυρίως υπεραξία, καμώνονται ότι ο Πούτιν και οι «ολιγάρχες» του γίνανε ξαφνικά –εκτός από ζάπλουτοι– παράφρονες – και βέβαια θιασώτες της ψυχροπολεμικής παράνοιας του 20ού.

Λες και υπάρχει ή θα γινότανε ποτέ καπιταλισμός χωρίς το Κράτος-Λεβιάθαν· ανάλογα τη χώρα και τις παραξενιές της βίαιης ή «μη βίαιης» (!) Συσσώρευσης – κι οι δυο σωτήριες... Αντί κοντολογίς στην «Αμερική» να μνημονεύουν και να επιχαίρουν που δοκιμάστηκε... «κομμουνιστικά», συμπληρωματικά, η άκρως εχθρική

για τα επικίνδυνα εκείνα κινήματα «κομπάρσων» της εποχής χρήση/δοκιμή του Ολοκληρωτικού κράτους (όχι τόσο των Ναζί και των Γκουλάγκ –τα εφιαλτικά ευκολάκια– όσο του κατεξοχήν επενδυτή και του κατεξοχήν εργοδότη), επιδεικνύουν και καλά τα μες στα αίματα δόντια του λιονταριού και της αρκούδας – χέστηκαν για τα πτώματα.

Κι ενώ ο πεντάγωνος (για άλλους) τύραννος αποδεικνυόταν ότι αρέσει! Όχι μονάχα στους διακονιαραίους της (δικαιωματικής) αριστεράς –με το αζημίωτο βέβαια–, αλλά και στους Βαρδινογιάννηδες, τους Κοπελούζους και τους Μπόμπολες – που έτσι φτιάχτηκαν.

Εις βάρος των «κομπάρσων» πάντοτε.

Κράτος εναντίον κομπάρσων δηλαδή, παρά τα αντιθέτως υπονοούμενα. Κι εδώ και στην τελευταία καλύβα της γης. Καθ' ότι μετά τις ως άνω δοκιμές, καθιερώθηκε ως πολίτευμα πλανητικό ο Ολοκληρωτισμός. Και με τα «φιλελεύθερα» και με τα «αυταρχικά» του προσωπεία. Η διαρκής «κατάσταση εξαίρεσης» όπως την ονομάζουν κάποιοι, η Προ Κόβιντ. Ή μάλλον, η Μετά Σμαρτφούν εποχή – και πού 'σαι ακόμη.

Γιατί να τα. Μετά τα πετρέλαια του Ιράκ και της Λιβύης υπάρχουν και αλλού γεωοικονομικά συμφέροντα. Δεν είναι όλα στους Αιθέρεις και τα διαδίκτυα, όπως πιστέψανε οι πολιτισμένοι – κομπάρσοι κι αυτοί. Καθότι αν έπαυε –για λόγους Ειρήνης– ο πόλεμος για γη, πώς θα 'χες εσύ ακίνητα και μάλιστα εκμεταλλεύσιμα.

Για να μην πούμε για τα ορυχεία, τις εξορύξεις, τη φιούζον χρηματιστηριακή κουζίνα κρυπτονομισμάτων και ασταμάτητων οπλικών συστημάτων – ποιος πόλεμος;

Ό,τι δημιουργεί δηλαδή την Εξέλιξη, τις εξελίξεις αυτού του πολιτισμού. Τα μπιτκόιν, τα drones κι η αξιοθαύμαστη τεχνητή «επικοινωνία» (από σμαρτφούν μέχρι δίκτυα «προχώ» στρατιωτικά· που ως ληγμένα τα καταναλώνουν οι θνητοί, ευγνώμονες για τα καλά της Επιτήρησης) – η δημοκρατία δηλαδή.

Αλλά τα ξέρετε, για αυτά και με αυτά τρέχουν όλοι ολημέρα.

Γιατί μπορεί να μη γνωρίζουμε –κι ούτε βιαζόμαστε να μάθουμε– τα πολεμικά πλάνα του Πούτιν και της «Αμερικής», υπάρχει απ' ό,τι φαίνεται προσύμφωνο όπως και στη Συρία αν και όλα αλλάζουν – αν και έχουμε την απαρχή κάτι σαφώς μεγαλύτερου... Παρά μονάχα για την –κατ' ανάγκη– σθεναρή αντίσταση των Ντόπιων – κι όχι μόνο... Στην τελική διαπραγμάτευση όμως, ούτε καν βάσει του Αίματος –δεν θα 'χει την αποκλειστικότητα!–, θα φωτιστούν κάπως τα πράγματα.

Να φωτιστούν και οι τιμές του πετρελαίου/αερίου. Και τα μεταλλαγμένα της Αμερικής. Που αργά ή γρήγορα θα φέρουν την πράσινη διέξοδο, την αιεφόρο (!) ανάπτυξη, την πριμοδοτημένη ηλεκτροκίνηση.

Ναι αλλά επαναβεβαιώθηκε, επιτέλους, πως δεν μπορεί να υπάρξει κεφαλαίο/κρατικός πολιτισμός χωρίς το Έδαφος – χωρίς τον πόλεμο. Είναι αναξιοποίητοι κι οι σκελετοί των πεθαμένων... Εδώ απ' την πολλή Υπερσυσσώρευση δεν του 'φτασε και φράκαραν κι οι αιθέρες.

Όπως και δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς... παραγωγή (βλέπε Κίνα). Με μόνους πρωταγωνιστές τους ακατάβλητους, τους λυσσασμένους αεριτζήδες της Άπω Δύσεως.

Αλλά επειδή εδώ έχουμε προφανώς να κάνουμε με την ανυποχώρητη

σύγκρουση Αμερικής και Ευρασίας –«globalization» τέλος!-, αν νομίζετε ότι το «Ουκρανικό» εξακολουθεί να είναι θέμα ψυχροπολεμικό, εθνικό, ή και ψυχιατρικό (δευτερευόντως μπορεί), γυρίστε καλύτερα ανάποδα –αφού εσείς μπορείτε– το βέλος του χρόνου. Ξαναγυρίστε στον 20ό.

Οπότε τουλάχιστον και θα συγκρίνατε από τις μαρτυρίες, ουκ ολίγων στελεχών... – θα κουφαινόσασταν από τον Πούτιν, να ουρλιάζει: ως CEO –καθαρά– της Κρατικής μηχανής – άσ’ τις περικοκλάδες, τη μίζερη «αντιδυτική» κουλτούρα και τα εξτρά. Θα τον συγκρίνατε στα ίσια με τα ουρλιαχτά των Πέιτζ και των Μπέζος στους κατώτερους (ανταγωνιστικοί οι λόγοι): «Πόλεμο δεν έχουμε;».

Κι έχουμε πράγματι.

Η διολισθαίνουσα στη δεύτερη θέση Αμερική, προφυλαγμένη εκ κατασκευής από δυο Ωκεανούς και προπαντός ως παρατηρητής (πολεμικώς) και «Τρίτος» πια (έτσι φτιάχτηκε από τους δύο παγκόσμιους πολέμους· στο τέλος «χώθηκε»!) –αυτό που έκανε η Κίνα πάντοτε και δη στον προτελευταίο πόλεμο «κατά της Τρομοκρατίας»-, δεν μπορούσε να αφήσει την Ευρώπη να εναγκαλίζεται με τη Ρωσία (...ενεργειακά) – και στο βάθος Κίνα. Ή υπάρχουν ζευγάρια ή δεν υπάρχουν.

Ποιος... Η «Αμερική»!

Κι αφού τα αρπακτικά θηρία της βαρβαρότερης (πολεμικά) ζούγκλας έβερ, της Ευρωπαϊκής, γίνανε παρελθόν, ενώ η Αμερική είναι ακόμα στο παρόν, στο όνομα της δημοκρατίας εννοείται, το άμεσο μέλλον –οικονομικά βεβαίως– δείχνει Κίνα.

Πού να το δεχθεί αυτό ολόκληρη πλανητική οικοδέσποινα. Σίγουρα πολιτισμικώς παγκόσμια όσο καμία – ακόμα. Να μπαίνουν μέσα στο ίδιο σου το σπίτι και να αποπλανούν τη μάνα σου. Όχι ως πετυχημένοι βενζινοπώλες μόνο, αλλά και ως πολύφερνοι (λόγω

Κίνας – λόγω υπεδάφειας προίκας) μπαλαντέρ.

Το μέλλον είναι σήμερα.

Έτσι το Ουκρανικό, απλώς «ανέβαλε» και δοκιμάζει τον περίπου βέβαιο –στον αβέβαιο ορίζοντα– πόλεμο κατά της Κίνας. Από την ευυπόληπτη (που δεν ανέχεται καν «τρίτο» πρόσωπο ή να είναι δεύτερη) και σίγουρα κραταιά «Αμερική». Κατά της Ευρασίας και των συμμαχιών της. Μια και στην Ασία ως γνωστόν μετατοπίζονται εδώ και χρόνια –πρωτεύοντα– τα μέτωπα.

■

Μόνο που ο Πόλεμος, φέρνοντας με το ζόρι τον θάνατο: την απαρχή της ανθρώπινης ιδιότητας, και την ισοπεδωτική καταστροφή, (ακόμα και σαν θέαμα) όλο και πιο φρικτός και πιο ανελέητος γίνεται – κάθε φορά χειρότερος. Ακόμα και για τις –κοινή συναινέσει– μεγαμηχανές του.

Η ευκολία με την οποία ταυτίζονται κάποια αγόρια μαζί τους (ακόμη και ως Αντίσταση), όπως τα περιστέρια και τα κορίτσια με κάποια «ειρήνη», είναι άξια έρευνας και θαυμασμού.

Επειδή όμως Ειρήνη δεν υπάρχει (πρόκειται για την ιδεοπλασία μεταξύ δύο πολέμων – αν και ανήκει στην ορολογία των κρατών-διπλωματών)..., *το αντίθετο του Πολέμου, είναι αυτό ακριβώς που αξίζει στους κομπάρσους : Ένας άλλος πόλεμος.*

Όχι ο διακρατικός.

Κι αξίζει ίσως εδώ να θυμηθούμε, μια και στο άμεσο μέλλον πολλά θα αλλάξουνε, ότι αυτό που κατέργησε τον κανόνα του χρυσού : το Μπρέτον Γουντς, και που καθόρισε την χρηματοοικονομική πορεία του πολιτισμού μας, υπονομεύτηκε πρώτα και κύρια από τον ίδιο τον Ντε Γκώλ. Γιατί αναγκάστηκε μετά τα μεγάλα γεγονότα του Παρισιού, να ανεβάσει -τρομοκρατημένος- τους... μισθούς στα ύψη. Και πού να δεις τι έγινε Ιταλία και αλλού. Περρασμένα ξεχασμένα.

Αξίζει ίσως να θυμηθούμε, ότι πολλά έργα «κομπάρσων» (και λαών ολόκληρων) βαφτίζονται αργά ή γρήγορα -από τους Ερντογάν, τους Πούτιν και την ίδια την «Αμερική»- τρομοκρατία. Ακόμη κι όταν διαμαρτύρεσαι για ασφυξία των τιμών.

Κι ενώ, όλοι περίπου ξέρουμε ποιοι μεθοδεύουνε τον Τρόμο.

Οι ίδιοι που διαφημίζουν τώρα τις κυρώσεις■ λες και θα μπορούσε το δολλάριο να 'παγώσει' το blockchain, ή ένας ψαλιδισμένος έλεγχος να γίνει ποτέ «πλήρης» – πώς αλλιώς.

...Παρέα με τους πολιτισμένους υπουργούς πολιτισμού■ κι αυτοί στο κάδρο : έργα τέχνης. Σαν τη δική «μας» τη γελοία. Αυτοί που διέκριναν κάποιον Ρασκόλνικωφ να πολιορκεί το Κίεβο, έπαιζε πιάνο ο Μουσόργκσκι.

Και βέβαια τόσοι σαλιάρηδες περί «Ελευθερίας»...

Απαραίτητοι για να αποκλειστεί η άλλη : Των «κομπάρσων».

Που δήθεν, ούτε έρχεται ούτε γίνεται ποτέ.

Αθήνα, 27 Μαρτίου 2022

***Τελευταίο του βιβλίο «Ομόκεντρα και εφραπτόμενα» (εκδ. Βιβλιοπέλαγος)**

Walter Benjamin: Όλα είναι σκέψη [πέντε θραύσματα]

Μετάφραση: Δημήτρης Γάκης

Είναι γνωστό ότι ο Βάλτερ Μπένγιαμιν, για να καταφέρει να επιβιώσει στις δύσκολες συνθήκες της μεταπολεμικής Γερμανίας, έγραφε κατά καιρούς κείμενα, κριτικά σημειώματα και χρονογραφήματα για διάφορες εφημερίδες και περιοδικά. Κάποια απ' αυτά τα κείμενα είδαν το φως της δημοσιότητας, κάποια παρέμειναν αδημοσίευτα και άλλα βρέθηκαν στο αρχείο του υπό τη μορφή σημειώσεων. Λίγα απ' αυτά τα «θραύσματα» παρουσιάζουμε σήμερα στη Βαβυλωνία.

Τσάπλιν[1]

Μετά από την προβολή της ταινίας «Το Τσίρκο».

Ο Τσάπλιν δεν επιτρέπει ποτέ στον θεατή να χαμογελάσει μαζί του. Θα πρέπει είτε να διπλωθεί από τα γέλια είτε να παραμείνει βαθιά λυπημένος.

Ο Τσάπλιν χαιρετά με το μελόν καπέλο του και μοιάζει σαν να ανυψώνεται το καπάκι μιας υπερχειλισμένης χύτρας. Τα ρούχα του είναι αδιαπέραστα από κάθε χτύπημα της μοίρας. Μοιάζει με κάποιον που δεν έχει βγάλει τα ρούχα του εδώ και τέσσερις εβδομάδες. Δεν γνωρίζει κρεβάτι· όταν ξαπλώνει κάπου, είναι σε ένα καρότσι ή μια τραμπάλα.

Μούσκεμα, ιδρωμένος, με ρούχα που του είναι υπερβολικά στενά,

ο Τσάπλιν αποτελεί το ζωντανό παράδειγμα της αλήθειας του Γκαίτε: Ο άνθρωπος δεν θα ήταν το πλέον ευγενές πλάσμα στη γη αν δεν ήταν υπερβολικά ευγενής γι' αυτή.

Αυτό είναι το πρώτο από τα ώριμα έργα του Τσάπλιν. Έχει μεγαλώσει στις τελευταίες του ταινίες, αλλά επίσης υποδύεται και με έναν αντίστοιχο τρόπο. Και το πιο συγκινητικό στη νέα του ταινία είναι η αίσθηση ότι έχει πλέον μια εποπτική αντίληψη της σφαίρας των δυνατοτήτων του και είναι αποφασισμένος μ' αυτές και μόνο να φτάσει μέχρι το τέλος.

Σε κάθε σημείο, οι παραλλαγές πάνω στην κυρίαρχη θεματική του εμφανίζονται σε όλο τους το μεγαλείο. Η καταδίωξη συμβαίνει αυτή τη φορά σε έναν λαβύρινθο, η απροσδόκητη εμφάνιση αφήνει άναυδο ακόμη και έναν μάγο, η μάσκα της αδιαφορίας τον μετατρέπει σε μια μαριονέτα στον πάγκο ενός πανηγυριού.

Το σπουδαιότερο σημείο του δημιουργήματός του είναι το τέλος: Πετάει κομφετί πάνω από το ευτυχισμένο ζευγάρι, και νομίζει κανείς ότι αυτό είναι το τέλος. Μετά στέκεται, καθώς το κομβόι του τσίρκου αρχίζει να μετακινείται, και τους κλείνει την πόρτα – και νομίζει κανείς: Αυτό είναι το τέλος. Μετά τον βλέπεις να έχει απομείνει μόνος, μέσα από το αυλάκι του κύκλου που προηγουμένως είχε χαραχτεί από τη φτώχεια, και νομίζεις: αυτό είναι το τέλος. Μετά ακολουθεί ένα κοντινό πλάνο τού εντελώς τσαλακωμένου σώματός του, καθώς κάθεται πάνω σε μια πέτρα στην αρένα. Εδώ πιστεύει κανείς πως το τέλος είναι πάρα πολύ κοντά. Όμως τότε σηκώνεται και τον βλέπουμε από πίσω καθώς απομακρύνεται αργά όλο και πιο μακριά, με το χαρακτηριστικό βάδισμα του Τσάρλι Τσάπλιν, το δικό του μοναδικό περπάτημα-σήμα κατατεθέν, εκεί που στο τέλος των άλλων ταινιών πέφτει το εμπορικό σήμα των εταιριών. Και εδώ, στο μόνο σημείο όπου δεν υπάρχει καμία διακοπή και που θα μπορούσε να τον ακολουθεί κανείς με τα μάτια για πάντα, ακριβώς εδώ είναι το τέλος!

Gesammelte Schriften, VI, σ. 137-138.

Μόσχα

20[2]

Στην επέτειο θανάτου του Λένιν πολλοί άνθρωποι φορούν περιβραχιόνια πένθους. Σε όλη την πόλη και για τουλάχιστον τρεις ημέρες οι σημαίες κυματίζουν μεσίστιες. Πολλές από τις σημαίες που καλύπτονται με μαύρα πέπλα θα τις κρεμάσουν και θα παραμείνουν έτσι για κάνα δυο εβδομάδες. Το πένθος της Ρωσίας για τον νεκρό ηγέτη της σίγουρα δεν είναι συγκρίσιμο με τη στάση που υιοθετούν τα άλλα έθνη σε αντίστοιχες περιπτώσεις. Η γενιά που ήταν ενεργή στους εμφυλίους πολέμους έχει γεράσει – αν όχι σε χρόνια, τουλάχιστον σε ζωτικότητα. Είναι σαν η σταθερότητα να επέτρεψε να επέλθει στις ζωές τους η ηρεμία, μερικές φορές ακόμη και η απάθεια, την οποία συνήθως επιφέρει το γήρας.

Ο τερματισμός, μέσω της ΝΕΠ, που επέβαλε το κόμμα στον «Πολεμικό Κομμουνισμό» προκάλεσε μια τρομερή αντίδραση, η οποία οδήγησε πολλούς από τους αγωνιστές του κινήματος στην κατάρρευση. Την εποχή εκείνη χιλιάδες επέστρεψαν το βιβλιάριο μέλους στο κόμμα. Είναι γνωστές και οι περιπτώσεις της πλήρους διάλυσης, όταν έμπιστοι πυλώνες του κόμματος μετετράπησαν σε καταχραστές μέσα σε λίγες εβδομάδες.

Το πένθος για τον Λένιν αποτελεί για τους μπολσεβίκους ταυτόχρονα και πένθος για τον ηρωικό κομμουνισμό. Τα λίγα χρόνια που έχουν περάσει από τότε αντιστοιχούν σε αρκετό χρόνο για τη ρωσική συνείδηση. Η δράση του Λένιν επιτάχυνε τόσο πολύ την πορεία των γεγονότων στην εποχή του, ώστε πλέον η παρουσία του να υποχωρεί τάχιστα προς το παρελθόν, η εικόνα του να απομακρύνεται γρήγορα.

Ωστόσο, για την προοπτική της ιστορίας –σε αντίθεση μ' εκείνη του χώρου–, η κίνηση της απομάκρυνσης σημαίνει τη μεγέθυνση. Σήμερα βρίσκονται σε ισχύ άλλες αρχές απ' αυτές της εποχής του Λένιν – με συνθήματα βέβαια που ο ίδιος είχε υποδείξει. Τώρα

γίνεται σαφές σε κάθε κομμουνιστή ότι το επαναστατικό έργο αυτή την ώρα δεν είναι η μάχη ούτε ο εμφύλιος πόλεμος, αλλά η κατασκευή καναλιών, η ηλεκτροδότηση και η κατασκευή εργοστασίων. Η επαναστατική φύση της πραγματικής τεχνολογίας καθίσταται όλο και περισσότερο σαφής.

Όπως όλα τα πράγματα, έτσι κι αυτό γίνεται (με αιτία) στο όνομα του Λένιν. Το όνομά του μεγαθύνεται συνεχώς. Είναι σημαντικό ότι η αναφορά της αντιπροσωπείας των αγγλικών συνδικάτων –ένα έγγραφο μετρημένο και φειδωλό στις προβλέψεις του– θεώρησε άξια επισήμανσης την πιθανότητα «όταν η μνήμη του Λένιν βρει τη θέση της στην ιστορία, αυτός ο μεγάλος Ρώσος επαναστάτης μεταρρυθμιστής να ανακηρυχθεί άγιος».

Ακόμη και σήμερα η λατρεία της εικόνας του είναι ανυπολόγιστα μεγάλη. Συναντά κανείς καταστήματα στα οποία μπορεί να την αγοράσει σαν ένα ειδικό προϊόν σε όλα τα μεγέθη, τις πόζες και τα υλικά. Βρίσκεται ως προτομή στις κόγχες του Λένιν, ως χάλκινο άγαλμα ή ανάγλυφο στις μεγαλύτερες λέσχες, ως πορτρέτο φυσικού μεγέθους στα γραφεία, ως μικρή φωτογραφία σε κουζίνες, πλυσταριά και αποθήκες. Κρέμεται στον προθάλαμο του στρατοπέδου του Κρεμλίνου, με τον τρόπο που ο σταυρός υψωνόταν σε μέρη τα οποία παρέμεναν αθεϊστικά από τον προσηλυτισμό των ειδωλολατρών.

Επίσης, σταδιακά εμφανίζονται νέες μορφές του. Η πασίγνωστη εικόνα του ρήτορα είναι η πλέον κοινή. Μία άλλη όμως αντανακλά πιθανότατα μεγαλύτερη ένταση και αμεσότητα: Ο Λένιν σε ένα τραπέζι, σκυμμένος πάνω από ένα αντίτυπο της *Πράβντα*. Βυθισμένος με αυτό τον τρόπο σε ένα εφήμερο έντυπο, αναδεικνύεται η διαλεκτική ένταση της φύσης του: Το βλέμμα του είναι σίγουρα στραμμένο προς το τέλος του ορίζοντα, αλλά η ακαταπόνητη έγνοια της καρδιάς του είναι στο παρόν.

Gesammelte Schriften, IV, σ. 348.

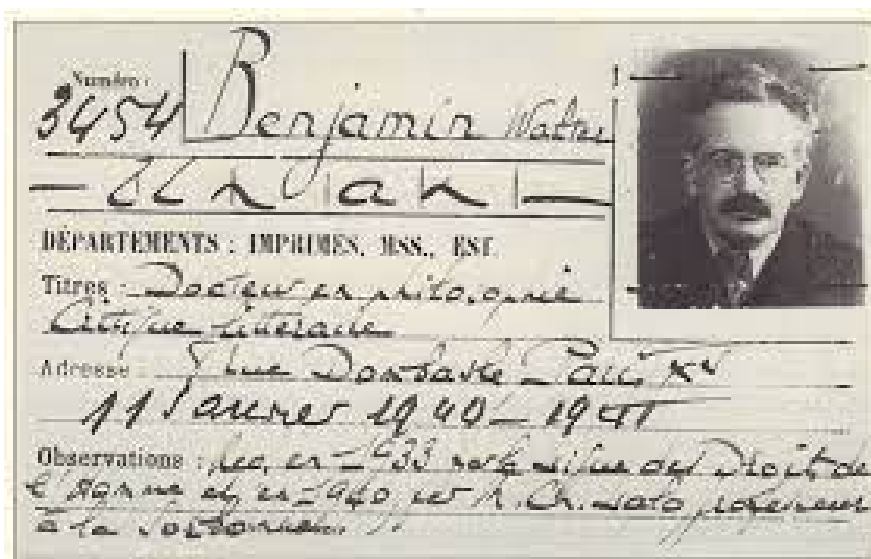
Η Ιδέα ενός Μυστηρίου[3]

Η αναπαράσταση της Ιστορίας ως μια δίκη στην οποία ο άνθρωπος, ως συνήγορος της βουβής φύσης, απαγγέλει κατηγορίες εναντίον ολόκληρης της Δημιουργίας και υπογραμμίζει την αποτυχία εμφάνισης του προαναγγεληθέντος Μεσσία. Το δικαστήριο, ωστόσο, αποφασίζει να εξετάσει μάρτυρες για το μέλλον.

Εμφανίζεται ο ποιητής, ο οποίος διαισθάνεται το μέλλον, ο καλλιτέχνης, ο οποίος το θωρεί, ο μουσικός, ο οποίος το ακούει, και ο φιλόσοφος, ο οποίος το γνωρίζει. Κατά συνέπεια, οι μαρτυρίες τους δεν βρίσκονται σε συμφωνία, μολονότι όλες βεβαιώνουν την έλευση του μέλλοντος.

Το δικαστήριο δεν τολμά να παραδεχτεί την αναποφασιστικότητά του. Για τον λόγο αυτό εκφράζονται νέες ενστάσεις κι εμφανίζονται νέοι μάρτυρες. Αρχίζουν να συμβαίνουν βασανιστήρια και μαρτύρια. Τα έδρανα των ενόρκων καταλαμβάνονται από τους ζώντες που ακούν τον άνθρωπο-κατήγορο και τους μάρτυρες με την ίδια δυσπιστία. Οι θέσεις των ενόρκων κληρονομούνται στους απογόνους τους.

Εντέλει, ένας φόβος ξυπνά μέσα τους, ότι θα μπορούσαν να εκδιωχθούν από τα έδρανά τους. Στο τέλος φεύγουν όλοι οι ένορκοι, μόνο ο κατήγορος και οι μάρτυρες παραμένουν.

Πώς Συνειδητοποιείς τις Δυνάμεις Σου[4]

Από τις ήττες σου. Εκεί που αποτυγχάνουμε λόγω της αδυναμίας μας, περιφρονούμε τον εαυτό μας και ντρεπόμαστε γι' αυτόν. Όμως, στα σημεία που είμαστε δυνατοί, τότε περιφρονούμε τις ήττες μας και προσβάλλουμε την ατυχία μας.

Πρέπει να συνειδητοποιούμε τις δυνάμεις μας μέσω της νίκης και της καλοτυχίας;(!) Ποιος δεν γνωρίζει λοιπόν πως τίποτα δεν μας αποκαλύπτει τόσο πολύ τις βαθύτερες αδυναμίες μας όσο αυτά τα δύο; Ποιος δεν αισθάνθηκε μετά από μια νίκη στη μάχη ή στον έρωτα να καταλαμβάνεται από το εκστατικό ρίγος της αδυναμίας στο ερώτημα προς τον εαυτό του: Αυτό το έκανα εγώ; Η νίκη σε μένα, τον πιο αδύναμο;

Τα πράγματα είναι διαφορετικά σε μια σειρά από ήττες, όπου μαθαίνουμε όλα τα κόλπα τού να στεκόμαστε όρθιοι και να λουζόμαστε στην ντροπή σαν στο αίμα του δράκου. Είτε πρόκειται για τη δόξα, το αλκοόλ, το χρήμα ή την αγάπη – εκεί όπου κάποιος είναι δυνατός, δεν γνωρίζει καμία τιμή, κανέναν φόβο εξευτελισμού και κανένα φρόνημα. Κανένας Εβραίος έμπορος δεν μπορεί να συμπεριφερθεί πιο πιεστικά ενώπιον των πελατών του απ' ό,τι ο Καζανόβα ενώπιον της Σαρπιγιόν. Τέτοιοι άνθρωποι ενδημούν στη δύναμή τους. Μια ιδιαίτερη και απαίσια διαμονή βέβαια – αυτό είναι το τίμημα οποιασδήποτε δύναμης. Μια ύπαρξη εντός δοχείου.

Ζώντας μέσα σε αυτό, γινόμαστε ανόητοι και απρόσιτοι, πέφτουμε μέσα σε όλα τα χαντάκια, σκοντάφτουμε πάνω σε όλα τα εμπόδια, σκάβουμε στη βρωμιά και βεβηλώνουμε τη γη. Αλλά μόνο εκεί όπου είμαστε τόσο ατιμασμένοι, εκεί είμαστε ανίκητοι.

Gesammelte Schriften, II, 368-373.

Όλα είναι Σκέψη[5]

Όλα είναι σκέψη. Ο σκοπός είναι να κάνεις μια στάση σε καθεμία απ' αυτές τις πολλές μικρές σκέψεις. Να περάσεις μια νύχτα με μια σκέψη. Όταν το κάνω, μαθαίνω κάτι σχετικά με αυτό για το οποίο ο δημιουργός του δεν είχε την παραμικρή ιδέα.

Gesammelte Schriften, VI, σ. 200.

[1] Κείμενο που γράφτηκε στα τέλη του 1928 ή στις αρχές του 1929 και περιγράφει τις εντυπώσεις του από την ταινία «Το τσίρκο» [1928] του μεγάλου Τσάρλι Τσάπλιν. Παρέμεινε αδημοσίευτο όσο ζούσε ο Μπένγιαμιν.

[2] Γράφτηκε κατά το ταξίδι του Μπένγιαμιν στη Ρωσία και αποτελεί ένα κομμάτι ενός μεγαλύτερου κειμένου με τίτλο «Μόσχα». Εκείνη την περίοδο είχε μυηθεί στον μαρξισμό και συνδέθηκε στενά με το κομμουνιστικό κίνημα. Δημοσιεύθηκε στην *Die Kreatur* το 1927.

[3] Γράφτηκε τον Νοέμβριο του 1927 και παρέμεινε αδημοσίευτο κατά τη διάρκεια της ζωής του Μπένγιαμιν. Ο φίλος του Γκέρσομ Σόλεμ θεωρεί ότι αποτελεί μια πρώτη αντίδραση του Μπένγιαμιν στο μυθιστόρημα *Η Δίκη του Φραντς Κάφκα*.

[4] Δημοσιεύθηκε στη *Neue Schweizer Rundschau* τον Νοέμβριο του 1929,

[5] Απόσπασμα γραμμένο μάλλον τον Ιούνιο του 1928.

Μια άλλη 25η Μαρτίου

του Βασίλη Γεωργάκη

Ήταν 25 Μαρτίου όταν οι τελευταίοι Έλληνες επαναστάτες

εγκατέλειπαν τις θέσεις τους κοντά στον Καρβασαρά [σημ. Αμφιλοχία] μετά από διήμερη σκληρή μάχη στο χωριό Σαρδίνινα. Καταδιωκόμενοι υποχώρησαν στον ορεινό Βάλτο, στην Μονή Ρέθα όπου και αντιστάθηκαν για αρκετές μέρες μέχρι που τελικά ηττήθηκαν οριστικά και διαλύθηκαν. Κάποιοι επαναστάτες κρύφθηκαν με επιτυχία στα ορεινά. Κάποιοι αμνηστεύθηκαν. Άλλοι πέρασαν τα σύνορα προς το *Τουρκικό*.

Μάλλον θα έπρεπε να ξεκαθαρίσουμε κάποια πράγματα εδώ. Ήταν 25 Μαρτίου πράγματι, αλλά του σωτηρίου έτους 1836. Η Ελλάδα έχει κερδίσει την ανεξαρτησία της, οι Βαυαροί σύμβουλοι του Όθωνα κυβερνούν στην θέση του ανήλικου ακόμη βασιλιά και η Αιτωλοακαρνανία έχει εξεγερθεί. Και δεν είναι καν η πρώτη σοβαρή εξέγερση. Μονάχα αυτή με την μεγαλύτερη γεωγραφική επέκταση.

Αν και με πολύ ασαφή και θολό τρόπο, λίγο-πολύ όλοι γνωρίζουν πως διαμάχες ανάμεσα στους επαναστάτες – ας τις πούμε εμφύλιες – ξέσπασαν σχεδόν μαζί με την ίδια την επανάσταση του 1821. Η «διχόνοια των Ελλήνων», το ανάδελφο έθνος που αν ξεπερνούσε αυτή τη φαγωμάρα θα μεγαλουργούσε και τα λοιπά. Η κοσμογονία των κοινωνικών και οικονομικών μετασχηματισμών που λαμβάνουν χώρα σε εξαιρετικά πυκνό χρόνο, κοντολογίς ότι συνοδεύει πάντα μια επανάσταση, υποβαθμίζονται σε «προσωπικά πάθη» και «πολιτικές ίντριγκες». Φυσικά μια τέτοια ανάγνωση των ενδοεπαναστατικών συγκρούσεων, δεν μπορεί παρά να προεκταθεί και στην ερμηνεία των κινημάτων που ξέσπασαν στην Ελλάδα μετά την ανεξαρτησία.

Απείθαρχοι οπλαρχηγοί με λογικά ή και παράλογα αιτήματα, θρησκόληπτοι αγρότες σε κατάσταση υστερίας για την άφιξη καθολικού βασιλιά και κυρίως ίντριγκες και κομματικά πάθη! Οι αγαπημένες εκφράσεις όσων για δικούς τους λόγους αρνούνται να κοιτάξουν κάτω από την επιφάνεια των συγκρούσεων που σημάδεψαν τα πρώτα χρόνια του ελληνικού κράτους.

Ευτυχώς, η ιστορική τουλάχιστον έρευνα έχει προχωρήσει πολύ παραπέρα. Είναι τα αφηγήματα που κυριαρχούν στον δημόσιο λόγο

που επιμένουν σε απλουστευτικές ερμηνείες. Και το πλέον εντυπωσιακό είναι πως υποτιμώντας σε τέτοιο βαθμό τους δρώντες των εμφυλίων συγκρούσεων, υποτιμούν και την ίδια την Επανάσταση. Αν η αγροτιά αποτελούνταν από αποπροσανατολισμένες, θρησκόληπτες μάζες τότε πως σήκωσαν το βάρος του δεκαετούς επαναστατικού αγώνα; Αν οι σκληροτράχηλοι ορεσίβιοι που στελέχωναν τα αρματολικά σώματα είχαν μόνιμα ασαφείς στόχους, πως αποτέλεσαν την ραχοκοκαλιά των επαναστατικών δυνάμεων; Δεν υπονοούμε πως δεν υπήρξαν αντιφάσεις και πισωγυρίσματα. Χωρικοί προσκύνησαν τον Ιμπραήμ και αρματολοί κάνανε «καπάκια» με τον Κιουταχή. Όμως σε γενικές γραμμές άντεξαν μία δεκαετία σκληρότατου αγώνα και στερήσεων αδιανόητων. Προφανώς σε κάτι προσδοκούσαν. **Και μάλλον απογοητεύτηκαν.**

Οι εξεγέρσεις και οι «αποστασίες» συνοδεύσαν το ελληνικό κράτος από την ίδρυσή του. Τα κίνητρα των εξεγερμένων ποικίλουν. Σαφέστατα υπάρχουν οπλαρχηγοί που προσπαθούν να βρουν την θέση τους στην νέα κατάσταση, περιφερειακοί παράγοντες και προύχοντες που προσπαθούν να διατηρήσουν και να επεκτείνουν τα προνόμια τους και θρησκόληπτοι αγρότες που διεγείρονται από φανατικούς ιερωμένους – που ας σημειωθεί πως ξόδεψαν πολλές περισσότερες δυνάμεις απέναντι στο ελληνικό κράτος και τις παρεμβάσεις του στην εκκλησία, παρά απέναντι στην Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά την επανάσταση.

Όλα όμως μπορούν να ιδωθούν ως αντιδράσεις απέναντι στην κοσμογονία που επέφερε η ίδρυση και η επιβολή ενός γραφειοκρατικού μηχανισμού που συνόδεψε την ίδρυση του ελληνικού βασιλείου. Κατοπινοί ερευνητές και ιστορικοί τείνουν να υποβαθμίζουν τις αλλαγές που επήλθαν, ειδικά στην ύπαιθρο. Οι παλιοί κοτζαμπάσηδες και πατρόνες διατήρησαν τα πελατειακά τους δίκτυα, η αγροτική οικονομία παρέμεινε κλειστή και ελάχιστα εκχρηματισμένη, το οδικό δίκτυο ανύπαρκτο. Όμως μία ακόμη διαδικασία ανατέμνει την μακρά περίοδο ανάμεσα στην έναρξη της επανάστασης και το σήμερα. Η επιβολή ενός κεντρικού γραφειοκρατικού μηχανισμού που μαζεύει φόρους, στρατολογεί,

καταγράφει σχολαστικά υπηκόους και δημόσιες εκτάσεις, καταρτίζει δασμολογική πολιτική και ελέγχει πληθυσμούς. Και η εξέγερση της Αιτωλοακαρνανίας του 1836 αποτελεί έναν κρίκο στην αλυσίδα της αντίστασης σε αυτή την διαδικασία. Να την πούμε σπασμωδική; Ασαφή ως προς τις επιδιώξεις της; Οπισθοδρομική ως προς τον ορίζοντά της; Πιθανότατα ήταν όλα αυτά. Μα και αντίσταση προς το κράτος.

Οι εξεγέρσεις στην Μάνη και την Μεσσηνία το 1834 που είχαν προηγηθεί και όσες (ουκ ολίγες) ακολούθησαν μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα ήταν σίγουρα θεαματικά επεισόδια. Όμως η διαδικασία επιβολής του κράτους συνάντησε παντοειδείς αντιστάσεις και αξιοποίησε πολλά μέσα. Δεν συμμετείχαν μόνο μπαρουτοκαπνισμένοι κλεφταρματολοί, άνθρωποι εκτός τόπου και χρόνου σε μια μετα-οθωμανική Ελλάδα. Συριανοί έμποροι για δεκαετίες κρατούσαν την Εθνική Τράπεζα έξω από τα εμπορευματικά δίκτυα της Ερμούπολης ενώ έδιναν μάχες σε κεντρικό επίπεδο για να κρατήσουν τους εμπορικούς δρόμους προς το Λεβάντε ανοικτούς και ελεύθερους από δασμούς και πολιτικές περιπλοκές με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ανυπότακτοι κτηνοτρόφοι, εγκλωβισμένοι από αυθαίρετες συνοριακές γραμμές που εμπόδιζαν τις μετακινήσεις τους έκρυβαν τα κοπάδια τους, αποφασισμένοι να μην πληρώσουν τζελέπια και προβατονόμια. Φτωχοδιάβολοι αγρότες απέφευγαν την επιστράτευση με κάθε τρόπο κι απέκρυπταν τις σοδειές τους για να γλιτώσουν τον επαχθή φόρο της δεκάτης. Και τα παραδείγματα είναι πολλά ακόμη.

Απέναντι τους το κράτος με την στρατιά των γραφειοκρατών του και τα σώματα καταστολής, τους νόμους περί ληστείας και τα ιδιώνυμα, τις απαλλοτριώσεις και τα θέλγητρα πεδινών εκτάσεων για να τιθασεύει τους ορεσίβιους, τις δασμολογικές πολιτικές και τα πιστωτικά ιδρύματα για να δημιουργηθεί ο οικονομικός χώρος του νέου βασιλείου. Όχι πια με κέντρο την Πόλη, το Αιγαίο ή τα Γιάννενα αλλά την Αθήνα και το επίνειό της, τον Πειραιά.

Ας επιστρέψουμε όμως στον Βάλτο Αιτωλοακαρνανίας, σε άλλη

εποχή. Στα ίδια σημεία που ο Δήμος Τσέλιος και οι άντρες του έριχναν τις τελευταίες τουφεκιές της εξέγερσης του 1836, εκατό και πλέον χρόνια μετά, πρόχειροι καταυλισμοί στήνονται στις πλημμυροπαθείς πεδιάδες του Αμβρακικού. Έτοιμοι να υποδεχθούν μία άλλη κατηγορία ανθρώπων. Τους ανταρτόπληκτους. Με την απαραίτητη ξένη βοήθεια το ελληνικό κράτος εφαρμόζει την πιο εκλεπτυσμένη -έως τότε- εκδοχή ελέγχου πληθυσμών. Η ανυπότακτη ύπαιθρος που για αιώνες έδινε τον τόνο των κοινωνικών κινήσεων τέθηκε οριστικά υπό έλεγχο, ακόμα κι αν χρειάστηκε εν τέλει να ερημώσει. Οι ομοιότητες ανάμεσα στα δύο γεγονότα είναι ελάχιστες. Όμως τις συνδέει η ίδια ιστορική εξέλιξη που σηματοδοτεί η 25^η Μαρτίου του 1821. Η γέννηση και η εγκαθίδρυση ενός Έθνους – Κράτους.

Πόλεμος στην Ουκρανία: Μια (π)ω(ρ)δή στον σύγχρονο αθλητισμό

Μηνάς Μπλάνας

Η εισβολή του ρωσικού κράτους στην Ουκρανία, πέρα απ' όλα τα αποτρόπαια που επιφέρει ένας πόλεμος, έφερε και την αντίδραση της λεγόμενης Δύσης. Κυρώσεις, κυρίως οικονομικού χαρακτήρα, και μια προσπάθεια διεθνούς απομόνωσης και αποκλεισμού της Ρωσίας σε πολλούς τομείς. Η αθλητική βιομηχανία δεν μπορούσε να λείπει απ' όλο αυτό.

Είδαμε, λοιπόν, αποκλεισμούς από παγκόσμια κύπελλα και πρωταθλήματα, μέχρι και από διάσημα ηλεκτρονικά παιχνίδια. Στα παραπάνω συμπεριλαμβάνεται και ο αποκλεισμός ενός απ' τους

αποκαλούμενους Ρώσους ολιγάρχες, του Αμπράμοβιτς, ιδιοκτήτη της γνωστής αγγλικής ποδοσφαιρικής ομάδας Τσέλσι, με εντολή της βρετανικής κυβέρνησης. Φιλοτσελσικοί δεν είμαστε, ούτε φιλορώσοι με εξίσου φιλικά αισθήματα για δισεκατομμυριούχους.

Ας δούμε, όμως, το κατά πόσον όντως υπάρχει η «μη εμπλοκή με την πολιτική» που ευαγγελίζονται οι μεγάλες αθλητικές ομοσπονδίες. Είναι, βέβαια, οι ίδιες που τιμωρούσαν τη μη τήρηση της στάσης του «No Politics» με επιβολή προστίμων για την ανάρτηση αντιφασιστικών πανό από τους οπαδούς, και όχι μόνο. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των οπαδών της Σέλτικ, ποδοσφαιρικής ομάδας της Σκωτίας, με σαφή πολιτικά χαρακτηριστικά, όταν σε ευρωπαϊκό αγώνα ποδοσφαίρου ανέβασαν πανό για τον πόλεμο στη Γάζα και την Παλαιστίνη. Τότε, η ποδοσφαιρική ομοσπονδία της ΟΥΕΦΑ τιμώρησε τον σύλλογο με την επιβολή προστίμου αξίας σαράντα χιλιάδων ευρώ, αφού, όπως αναφέρει η ίδια, απαγορεύεται η προώθηση πολιτικών μηνυμάτων στα γήπεδα.

Οπαδοί της Celtic έντυσαν στα χρώματα της Παλαιστίνης το Celtic Park

Από την άλλη, βέβαια, μιλάμε για ομοσπονδίες που δείχνουν ανοχή στην εμπλοκή με τον αθλητισμό και στο ξέπλυμα χρήματος δισεκατομμυριούχων ανά τον πλανήτη. Κι αν θέλουμε να μιλήσουμε από την ίδια σκοπιά με το σκεπτικό αποκλεισμού του Αμπράμοβιτς, τότε θα πρέπει να ανοίξει η συζήτηση και για τους

απανταχού Σαουδάραβες πρίγκηπες –και μη– που κατέχουν όλο και μεγαλύτερο ποσοστό σε όλο και περισσότερα ποδοσφαιρικά brands. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα η Μάντσεστερ Σίτι και η Παρί Σεν-Ζερμέν, αλλά και πιο πρόσφατο η εξαγορά της Νιούκαστλ. (Σημείωση: Από πλευράς βρετανικής κυβέρνησης ήδη υπάρχουν φήμες πως έχουν ξεκινήσει τέτοιες συζητήσεις).

Αν, όμως, κινηθούμε στη λογική της «ανηθικότητας» σε σχέση με εγκλήματα, η Σαουδική Αραβία είναι χιλιόμετρα μπροστά. Ας αναλογιστούμε μόνο τον πόλεμο στην Υεμένη, για να μην επεκταθούμε στην κοινωνική κατάσταση που επικρατεί εντός της χώρας. Ας μας πούνε επιτέλους, πόσο ανθρώπινο και ηθικό είναι αυτό. Αλλά, προφανώς, τέτοιοι αποκλεισμοί δεν συνάδουν με τα συμφέροντα της Δύσης, που μια χαρά στηρίζει και έχει άμεσες σχέσεις με τα συγκεκριμένα καθεστώτα. Κοινώς, το χρήμα να ρέει.

Κι αυτό οδηγεί στον ξεπεσμό και την «ξενέρα» με σύνολο τον κόσμο του αθλητισμού. Φανταστείτε να υποστηρίζατε μια ομάδα κι αυτή (εννοώντας το όποιο fund ή τον όποιο κροίσο κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό ιδιοκτησίας του brand) ξαφνικά να ανεβάζει τόσο πολύ τα εισιτήρια για την παρακολούθηση των αγώνων της, ώστε να μην είναι προσβάσιμα για τα λαϊκά στρώματα ή ξαφνικά να φεύγουν οι ιδιοκτήτες δίνοντας τέλος στην όποια ένδοξη ιστορία και πορεία της ομάδας κ.λπ. Δεν είναι τυχαίο που αρκετοί οπαδοί μεγάλων συλλόγων έχουν γυρίσει τις πλάτες τους σ' αυτή τη σαπίλα, φτιάχνοντας δικές τους, πιο αγνές ομάδες ημι-επαγγελματικού ή και επαγγελματικού χαρακτήρα.

Διότι αυτό που γίνεται στην Τσέλσι, τι πραγματικά σημαίνει; Χιλιάδες απλήρωτοι/ες εργαζόμενοι/ες, τραγελαφικές καταστάσεις, όπως το να πληρώνουν οι παίκτες τα μεταφορικά έξοδα και τις εμφανίσεις της ομάδας. Όχι ότι θα μείνει χωρίς επενδυτή η Τσέλσι, αλλά ας φανταστούμε και τις επιπτώσεις σε ομάδες μικρότερης κατηγορίας.

Ο σύγχρονος αθλητισμός από τη βάση του είναι πολιτικός. Μια ομάδα, για παράδειγμα, εξαρτάται από εφοπλιστές, χορηγούς και

ένα συνονθύλευμα, γενικά, που το μόνο που κοιτάει είναι το κέρδος και το χρήμα και φυσικά, στηρίζεται στην όλο και μεγαλύτερη εμπορευματοποίηση. Τι πιο πολιτικό από την ανοχή σε αυτό και στους αδιάκοπους ρυθμούς των εκατομμυρίων ευρώ και της αγοράς;

Για να μη μιλήσουμε για τις αιματοβαμμένες διοργανώσεις στο Κατάρ και σε άλλες χώρες με πρόσχημα την επένδυση στο ποδόσφαιρο. Η μόνη επένδυση είναι το χρήμα. Οι ομοσπονδίες δεν νοιάστηκαν για τους νεκρούς εργάτες στον «δρόμο» για το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου. Δεν νοιάστηκαν ούτε για όσα έγιναν στη Βραζιλία, ούτε στη Νότια Αφρική προηγουμένως. Όλα αυτά έχουν και είχαν άμεσες κοινωνικές προεκτάσεις και επιπτώσεις, ειδικά στο βιοτικό επίπεδο – στις φαβέλες, για παράδειγμα, όταν, αντί να γίνει κάτι για να αντιμετωπιστεί η εξαθλίωση των ανθρώπων, δαπανούνται τόσα δισεκατομμύρια για το χτίσιμο αθλητικών εγκαταστάσεων μόνο και μόνο για μία διοργάνωση.

Εργάτες στα κάτεργα του Κατάρ για την προετοιμασία του Παγκοσμίου Κυπέλλου

Ο σύγχρονος αθλητισμός πάει χέρι χέρι με τις κρατικές αποφάσεις και, κατ' επέκταση, με τους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς. Όλα τα άλλα είναι προφάσεις στον βωμό του θεάματος και του κέρδους. Από το «Say no to racism», το «Black Lives Matter» μέχρι και τον ντόρο γύρω από τους Χειμερινούς

Κλιματική αλλαγή, πυρηνική ενέργεια και στρατιωτική εμπλοκή

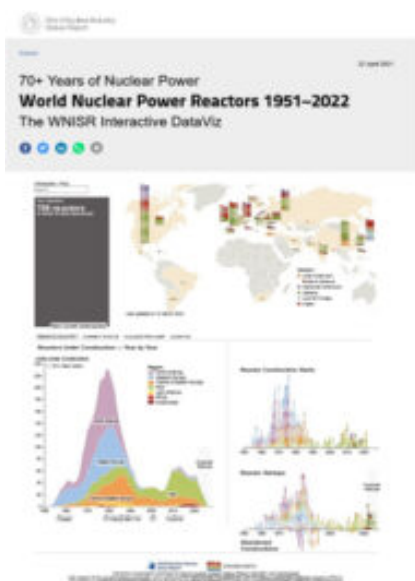
Δρ. Χατζή Ε.

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια

Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον

Με αυξανόμενη ένταση και συχνότητα εμφάνισης, η κλιματική αλλαγή είναι πλέον αισθητή σε όλο τον κόσμο. Επιπλέον, η κλιματική αλλαγή έχει χαρακτηριστεί ως κορυφαία στρατιωτική ανησυχία. Στην ευχαριστήρια ομιλία του για το Νόμπελ Ειρήνης τον Δεκέμβριο του 2009, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα τόνισε τη σημασία της κλιματικής αλλαγής για την εθνική ασφάλεια και το αυξανόμενο ενδιαφέρον του στρατού για το θέμα.[1] Στη συνέχεια, την 1η Φεβρουαρίου του 2010 το αμερικανικό Πεντάγωνο δημοσίευσε την τετραετή αμυντική επισκόπηση (QDR) που περιλαμβάνει –για πρώτη φορά– την κλιματική αλλαγή ως στρατιωτική ανησυχία.[2] Η έκθεση επισημαίνει ότι οι στρατιωτικοί ρόλοι και οι αποστολές στο πεδίο της μάχης θα πρέπει να αναδιατυπωθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να αντιμετωπίσουν τις μεταβαλλόμενες περιβαλλοντικές συνθήκες. Η κλιματική αλλαγή παρουσιάζεται ως «πολλαπλασιαστής

απειλών» που θα προωθήσει την έλλειψη τροφίμων και νερού, την περιβαλλοντική υποβάθμιση, τη φτώχεια, την εξάπλωση ασθενειών και την κατάρρευση.

Εικόνα 1: Αντιδραστήρες Πυρηνικής Ενέργειας Παγκοσμίως [1951-2022]
<https://www.worldnuclearreport.org/reactors.html#tab=iso>

Εικόνα 1:
Αντιδραστήρες
Πυρηνικής Ενέργειας
Παγκοσμίως
[1951-2022]
<https://www.worldnuclearreport.org/reactors.html#tab=iso>;

Συνέχεια της κλιματικής ανησυχίας είναι η συμφωνία του Παρισιού, που είχε ως αποτέλεσμα εκατόν ενενήντα πέντε χώρες να συμφωνήσουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου [GHG] σε μια προσπάθεια να περιοριστεί η αύξηση της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από 1.5°C [United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), 2016]. Παρά το γεγονός ότι το ενδιαφέρον για την κατασκευή πυρηνικών εργοστασίων μειώθηκε μετά τη Φουκουσίμα το 2011 και οι τομείς της ηλιακής και της αιολικής ενέργειας είδαν ταχεία ανάπτυξη, ορισμένες χώρες, για την επίτευξη του κλιματικού στόχου, επανεξετάζουν την προσθήκη της πυρηνικής ενέργειας στο

ενεργειακό τους χαρτοφυλάκιο ως μια ευκαιρία να επιδείξουν ενεργειακή ανεξαρτησία και τεχνολογικά επιτεύγματα.

Αναλυτικότερα, με την αύξηση των τιμών των ορυκτών καυσίμων και τις ανησυχίες για τις εκπομπές GHG από τη δεκαετία του 2000, όλο και περισσότερες χώρες ενδιαφέρονται για την πυρηνική ενέργεια, ώστε να καλύψουν την αυξανόμενη ζήτηση για ηλεκτρική ενέργεια. Το 2009, ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ) ανέφερε ότι πάνω από 50 χώρες, κυρίως στη Μέση Ανατολή, τη Νοτιοανατολική Ασία και την Αφρική, έδειξαν ενδιαφέρον για την κατασκευή αντιδραστήρων πυρηνικής ενέργειας.[3] Παραδοσιακά, οι προμηθευτές με έδρα τις ΗΠΑ ήταν οι κορυφαίοι προμηθευτές τεχνολογίας αντιδραστήρων σε όλο τον κόσμο μέχρι και το 1991, όπου οι προμηθευτές από Ρωσία και Κίνα άρχισαν να αυξάνουν τα μερίδιά τους στην αγορά.[4]

Πιο συγκεκριμένα, η ανταγωνιστικότητα των ΗΠΑ στις εξαγωγές πυρηνικών υλικών έχει αποδυναμωθεί τα τελευταία χρόνια. Εν τω μεταξύ, η ρωσική και η κινεζική επιρροή έχει αυξηθεί στη διεθνή αγορά.[5] Στην πραγματικότητα, η Ρωσία είναι ο κυρίαρχος παίκτης στο εμπόριο πυρηνικών αντιδραστήρων από το 2009[6] και αποτελεί προνόμιο της κρατικής ενεργειακής εταιρείας Rosatom. Από τις πενήντα επτά κατασκευές πυρηνικών αντιδραστήρων που ξεκίνησαν μεταξύ 2011 και 2022,[7] στις δεκατρείς συμμετείχε η Rosatom. Δέκα απ' αυτές ήταν εκτός των συνόρων της Ρωσίας, γεγονός που την καθιστά τον μεγαλύτερο εξαγωγέα στον κόσμο όσον αφορά την ανάπτυξη πυρηνικών εργοστασίων. Η βιομηχανία πυρηνικών υλικών της Κίνας έχει επίσης επεκταθεί σημαντικά από το 2008, αυξάνοντας σημαντικά το διμερές πυρηνικό εμπόριο με πολλές χώρες, ιδίως εκείνες της περιοχής Ασίας-Ειρηνικού, της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής.[8]^{-[9]} Οι Κινέζοι αποτελούν δυνητικά ελκυστικό προμηθευτή πυρηνικών υλικών λόγω του χαμηλού κόστους, της πολυάριθμης εγχώριας εμπειρίας στην κατασκευή και τη λειτουργία πυρηνικών εργοστασίων και της οικονομικής στήριξης από την κινεζική κυβέρνηση.⁹ Στο πλαίσιο αυτής της μετατόπισης της δύναμης της αγοράς, οι αναδυόμενες πυρηνικές χώρες, όπως η

Σαουδική Αραβία και η Ιορδανία, έχουν εναλλακτικούς πυρηνικούς προμηθευτές. Ωστόσο, μια τέτοια μετατόπιση της ισχύος της αγοράς φέρνει ρωγμές στον έλεγχο διάδοσης πυρηνικής τεχνολογίας στις οποίες οι ΗΠΑ διαδραμάτισαν κυρίαρχο ρόλο – για παράδειγμα, με τη Συνθήκη Μη Διάδοσης των Πυρηνικών Όπλων (NPT), τον Διεθνή Οργανισμό Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ), την Επιτροπή Ζάνγκερ και την Ομάδα Πυρηνικών Προμηθευτών (NSG). [10]

Λόγω της διπλής χρήσης που εντοπίζεται στην πυρηνική τεχνολογία, οι εξελίξεις στην πυρηνική ικανότητα των κρατών και οι ενεργειακές μεταβάσεις αναμένεται να επηρεάσουν και τις στρατιωτικές σχέσεις.^[11] Δεδομένου ότι η πυρηνική ενέργεια και τα πυρηνικά όπλα διέπονται από παρόμοιες επιστημονικές αρχές και οι πυρηνικοί αντιδραστήρες χρησιμεύουν για την παραγωγή πρώτων υλών σε πυρηνικά όπλα, η τεχνολογία της πυρηνικής ενέργειας και τα πυρηνικά υλικά δυνητικά χρησιμοποιούνται για ένα ευρύ φάσμα στρατιωτικών και πολιτικών σκοπών. [12] Πρόσφατα στοιχεία του Διεθνούς Ινστιτούτου Ερευνών για την Ειρήνη της Στοκχόλμης (SIPRI) δείχνουν ότι οι παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες σε πραγματικούς όρους αυξήθηκαν για τρίτο συνεχές έτος και εκτιμάται ότι δαπανήθηκαν χίλια εννιακόσια δεκαεπτά δισεκατομμύρια δολάρια για το 2019. Αυτή η ετήσια αύξηση κατά 3,6% επιβεβαιώνει ότι οι παγκόσμιες αμυντικές δαπάνες έχουν φθάσει στο υψηλότερο επίπεδο από τότε που τα στοιχεία έγιναν δημόσια διαθέσιμα για όλες τις χώρες το 1988. [13] Έξι από τα δέκα κράτη με τις υψηλότερες στρατιωτικές δαπάνες για το 2018 διαθέτουν πυρηνικά όπλα και εννέα χρησιμοποιούν πυρηνική ενέργεια. Η αρχική ανάπτυξη πυρηνικής ενέργειας στις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Μεγάλη Βρετανία, τη Γαλλία και την πρώην Σοβιετική Ένωση επηρεάστηκε από την τεχνολογική και πυρηνική τεχνογνωσία που αποκτήθηκε από τις στρατιωτικές δραστηριότητες. Εν μέρει, η παγκόσμια πυρηνική βιομηχανία δημιουργήθηκε για να νομιμοποιήσει την ανάπτυξη πυρηνικών όπλων. [14]^{-[15]} Οι σύγχρονες αλυσίδες εφοδιασμού, που περιλαμβάνουν πυρηνικές δεξιότητες, εκπαίδευση, έρευνα,

σχεδιασμό και μηχανική, συνέβαλαν στην εισαγωγή ή τη διατήρηση στρατιωτικών δυνατοτήτων. Η Κίνα, η Ρωσία, η Ινδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ έχουν τα μεγαλύτερα προγράμματα κατασκευής νέων πυρηνικών αντιδραστήρων.[16] Τόσο η Ρωσία όσο και οι ΗΠΑ αναβαθμίζουν τα πυρηνικά τους οπλοστάσια ενώ η Κίνα, η Ινδία και το Πακιστάν αναμένεται να αυξήσουν σταδιακά το μέγεθος των οπλοστασίων τους κατά την επόμενη δεκαετία.[17] Την ίδια στιγμή, τριάντα κράτη εξετάζουν, σχεδιάζουν ή κατασκευάζουν εγκαταστάσεις πυρηνικής ενέργειας μη στρατιωτικών πυρηνικών δραστηριοτήτων.[18]

Εικόνα 2: Λειτουργία και κλείσιμο πυρηνικών αντιδραστήρων παγκοσμίως [1954-2021]
<https://www.worldnuclearreport.org/Highest-Number-of-Reactor-Closures-in-a-Decade.html>

Οι αλλαγές αυτές αναδιαμορφώνουν το αφήγημα γύρω από τις ενεργειακές μεταβάσεις υπό το πρίσμα της κλιματικής κρίσης με την επαναδιαπραγμάτευση τεχνολογιών όπως οι πυρηνικοί σταθμοί που έχουν γεννηθεί μέσα από στρατιωτικούς σκοπούς και είναι άμεσα συνδεδεμένοι με αυτούς. Με αυτό το τρόπο αλλά και γενικότερα με το αφήγημα της ενεργειακής και κλιματικής ασφάλειας ο στρατός αναδεικνύεται σε σημαντικό παράγοντα στη διακυβέρνηση του κλίματος. Στρατιωτικοί φορείς συμμετέχουν σε

πολιτικά συμβούλια και δίκτυα όπως το Παγκόσμιο Στρατιωτικό Συμβουλευτικό Συμβούλιο για την Κλιματική Αλλαγή (GMACCC) και το Διεθνές Στρατιωτικό Συμβούλιο για το Κλίμα και την Ασφάλεια (IMCCS)[19] και ως είναι οι μεγαλύτεροι ρυπαντές με το στρατό των ΗΠΑ είναι ο μεγαλύτερος θεσμικός καταναλωτής υδρογονανθράκων στον κόσμο.[20]

Η αυξανόμενη νομιμοποίηση του στρατού ως κλιματικού παράγοντα έχει πολλαπλές επιπτώσεις λόγω της εξουσίας του έναντι άλλων θεσμών στη χρησιμοποίηση της βίας. Έτσι, η κλιματική αλλαγή χρησιμοποιείται τελικά ως ένας «πολλαπλασιαστής ισχύος» που επιτρέπει στα κράτη να αυξήσουν την εσωτερική τους ισχύ, επεκτείνοντας την επιρροή τους σε νέα πεδία, και να λειτουργούν σε «εξωτερικά πεδία» πιο αποτελεσματικά.[21] Μια τέτοια νομιμοποίηση ωφελεί ένα «στρατιωτικο-βιομηχανικό σύμπλεγμα» που ενδιαφέρεται πρωτίστως για την οικοδόμηση ενεργειακής αυτονομίας και την εδραίωση της εξουσίας.[22]

[1] Η ομιλία του Μπαράκ Ομπάμα είναι διαθέσιμη εδώ: <http://www.cbc.ca/world/story/2009/12/10/obama-nobel-peace-text-transcript-speech.html>

[2] Η προσοχή στην κλιματική αλλαγή στην έκθεση του QDR δόθηκε από το Κογκρέσο των ΗΠΑ μέσω του νόμου του 2008 για την εξουσιοδότηση της εθνικής άμυνας «H.R.2810 – National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2018:PUBLIC LAW 115–91–DEC. 12, 2017 131 STAT. 1283»

[3] Jewell, J., «Ready for nuclear energy? An assessment of capacities and motivations for launching new national nuclear power programs, στο Energy Policy, τχ. 39, 2011, σ. 1041–1055.

[4] Carless, T., «The US shouldn't abandon the nuclear energy market», στο Issues Sci. Technol, τχ. 36 (2), 2020, σ. 19–22.

[5] Lovering, J.R., Abdulla, A., Morgan, G., «Expert assessments of strategies to enhance global nuclear security», στο *Energy Policy*, τχ. 139, 2020.

[6] Thomas, S., «Russia's nuclear export programme, στο *Energy Policy*, τχ. 121, 2018, σ. 236–247.

[7] <https://www.worldnuclearreport.org/reactors.html#tab=iso>;

[8] Rudd, K., *The Future of US-China Relations under Xi Jinping: toward a New Framework of Constructive Realism for a Common Purpose: Summary Report, 2015, Harvard Kennedy School, Belfer Center for Science and International Affairs*

[9] Thomas, S., «China's nuclear export drive: trojan Horse or Marshall Plan?», στο *Energy Policy*, τχ. 101, 2017, σ. 683–691

[10] Philseo Kim, Jihee Kim, Man-Sung Yim, «Assessing proliferation uncertainty in civilian nuclear cooperation under new power dynamics of the international nuclear trade», στο *Energy Policy*, τχ. 163, 2022.

[11] Johnstone P., Stirling A., «Comparing nuclear trajectories in Germany and the United Kingdom: From regimes to democracies in sociotechnical transitions and discontinuities», στο *Energy Res. Soc. Sci.*, τχ. 59, 2020.

[12] Sorge, L., Neumann, A., «Warheads of Energy: Exploring the linkages between civilian nuclear power and nuclear weapons in seven countries», στο *Energy Research & Social Science*, τχ. 81, 2021.

[13] Dr Nan Tian, Alexandra Kuimova, Dr Diego Lopes da Silva, Pieter D. Wezeman and Siemon T. Wezeman, *Trends in world military expenditure 2019, Stockholm International Peace Research Institute [SIPRI] Fact Sheet 2020, Sweden*

[14] C. von Hirschhausen, *Nuclear Power in the 21st Century – An Assessment (Part I), Discussion Papers, (1700), Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, Berlin, 2017*

https://www.diw.de/de/diw_01.c.575950.de/publikationen/diskussionspapiere/2017_1700/nuclear_power_in_the_twenty-first_century__an_assessment__part_i.html

[15] Nucci, M.R. Di, «From Military to Early Civilian Applications», (Eds. Reinhard Haas, Lutz Mez , Amela Ajanovic) στο *The Technological and Economic Future of Nuclear Power, Energy Policy and Climate Protection*, Springer VS, Wiesbaden, Germany, 2019, ISBN 978-3-658-25986-0

[16] Stirling & Johnstone, «A global picture of industrial interdependencies between civil and military nuclear infrastructures», στο *SPRU Working Paper Series*, University of Sussex, United Kingdom, 2018, <http://sro.sussex.ac.uk/id/eprint/84067>

[17] *Armaments, Disarmament and International Security*, Stockholm International Peace Research Institute SIPRI Yearbook: 2019, σ. 10, Security Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2019, ISBN: 9780198839996

[18] *Emerging nuclear energy countries*, World Nuclear Association

[<https://world-nuclear.org/information-library/country-profiles/others/emerging-nuclear-energy-countries.aspx>], με πρόσφατη ενημέρωση δεδομένων τον Ιανουάριο 2022

[19] Jayaram, D., ‘Climatizing’ military strategy? A case study of the Indian armed forces», στο *International Politics*, τχ. 58, 2020, σ. 1-21.

[20] Belcher, O, Bigger, P, Neimark, B, Kennelly, C., «Hidden carbon costs of the “everywhere war”: Logistics, geopolitical ecology, and the carbon boot-print of the US military», *Trans Inst Br Geogr.* 2020; τχ. 45: σ. 65– 80.

[21] Chaturvedi, S. Doyle, T, *Climate Terror: A Critical Geopolitics of Climate Change*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, Λονδίνο 2015, σ. 134-148, ISBN: 1137318953

[22] Burnell, P., «Democracy, democratization and climate change: complex relationships», στο *Democratization*, τχ, 19 (5), 2012, σ. 813-842.

Όχι μόνο για το ψωμί (ή τη ΔΕΗ)

του Βασίλη Γεωργάκη

Στις 12 Ιανουαρίου του 1918 εκατοντάδες γυναίκες από τις εργατογειτονιές της Βαρκελώνης εισέβαλαν στα πολυτελή καμπαρέ και ξενοδοχεία της Avinguda del Paral·lel. Ακολούθησαν άγριες συγκρούσεις και καταστροφές με τους ιδιοκτήτες· χορεύτριες και σερβιτόρες ανταποκρίθηκαν στις εκκλήσεις των διαδηλωτριών και τάχθηκαν στο πλευρό τους. Τα αιτήματα των εργατριών, άλλωστε, δεν είχαν κάποιο ηθικό πρόσημο και τίποτα δεν είχαν χωρίσουν με τις εκεί εργαζόμενες. Το μόνο που ζητούσαν από τους μαγαζάτορες ήταν να σβήσουν τα φώτα. Με τις τιμές των καυσίμων να έχουν εκτοξευτεί, εξαιτίας του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, οι γυναίκες της Βαρκελώνης αμφισβήτησαν ευθέως βασικές παραδοχές της οικονομίας της αγοράς. Δεν τους ενδιέφερε αν οι μαγαζάτορες είχαν να πληρώσουν για να καταναλώσουν. Απλούστατα, θεωρούσαν πως δεν υπήρχε λόγος να σπαταλιέται ενέργεια σε καμπαρέ όταν οι εργατικές οικογένειες αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στις τιμές του άνθρακα και της ηλεκτρικής ενέργειας. Σε μια περίοδο έντασης της ταξικής πάλης πανευρωπαϊκά, οι γυναίκες της Βαρκελώνης κατακτούσαν την ορατότητα στον δημόσιο χώρο επί ενός πολύ συγκεκριμένου ζητήματος. Πίσω από αυτό το φαινομενικά ανοργάνωτο ξέσπασμα, όμως, βρισκόμαστε σημαντικές κοινωνικές ζυμώσεις και κινήσεις. Βρισκόμαστε άλλωστε στην Ισπανία, παραμονές του

θεριέματος του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος.[1]

Οι κινητοποιήσεις για τις τιμές των τροφίμων, των καυσίμων και γενικότερα για το κόστος ζωής και την ακρίβεια αποτελούν ίσως την παλαιότερη μορφή συλλογικής δράσης στον ευρωπαϊκό χώρο. Αν και το πέρασμα στη νεωτερικότητα και η ανάπτυξη πολιτικών κομμάτων που κόμιζαν ένα συνολικό πολιτικό πρόταγμα τις έθεσαν στο περιθώριο, αυτές όμως επιμένουν να επανεμφανίζονται και –όχι σπάνια– να απελευθερώνουν κοινωνικές δυνάμεις που ξεπερνούν κατά πολύ τον στενό συνήθως ορίζοντα τέτοιων κινημάτων. Χαρακτηριστικότερο ίσως παράδειγμα η Ρωσία, όταν οι *soldatki*, οι γυναίκες των επιστρατευμένων Ρώσων, ποδοπατούσαν εικόνες του τσάρου, πολύ πριν τον Φεβρουάριο του 1917.[2] Τούτο δεν άλλαξε στον 21ο αιώνα. Προτού καν κατορθώσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα που έθεσαν τα Κίτρινα Γιλέκα, δηλαδή ως προς το εάν «η μεσαία τάξη είναι επαναστατική», [3] είδαμε σαράντα χρόνια νεοφιλελευθερισμού να γκρεμίζονται στη Χιλή, με τη θρυαλλίδα να μην είναι παρά οι τιμές των εισιτηρίων στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς. Παρ’ όλ’ αυτά, η συζήτηση στους κόλπους των κοινωνικών κινημάτων συνεχίζεται αέναη. Είναι μικροαστικές οι διεκδικήσεις που αφορούν την ακρίβεια; Επιζητώντας την κρατική (συνήθως) παρέμβαση, δεν αναγνωρίζουμε την αυθεντία του κράτους να ορίζει τις ζωές μας; Δεν συγκατανεύουμε στον καπιταλισμό, ζητώντας απλά έναν κάποιον εξανθρωπισμό του;

Μάιος 1917. Ο Συμμαχικός Αποκλεισμός, στην κορύφωση του Διχασμού, προκαλεί

πείνα στη “βασιλική” νότια Ελλάδα.

Τα ερωτήματα αυτά δεν είναι ιδιαίτερα πρωτότυπα, ακόμη και στο ελληνικό συγκείμενο. Η θυελλώδης δεκαετία του '40 έχει συσκοτίσει τις απαρχές του εργατικού κινήματος, τουλάχιστον στους σημερινούς κινηματικούς κόλπους. Η ένταση όμως της κοινωνικής και ταξικής πάλης στην Ελλάδα εκφράστηκε μέσα από τις ταραχές και τις διαδηλώσεις για το ζήτημα των τροφίμων κατά τη διάρκεια του πολέμου, τις κινητοποιήσεις για το ενοικιοστάσιο και ενάντια στην αισχροκέρδεια, και από οργανώσεις όπως η Αυτοβοήθεια των Καταναλωτών. Ήταν τέτοιο το ειδικό βάρος αυτού του τύπου των κινητοποιήσεων κατά τη δεκαετία του '20, που αργότερα θεωρητικοί θα μεμψιμοιρούσαν για την αποτυχία του ελληνικού εργατικού κινήματος να συγκροτηθεί γύρω από την έννοια της τάξης. Στον αντίποδα, όμως, έχει υποστηριχθεί, και μάλιστα με πειστικό τρόπο, πως οι κινητοποιήσεις για την ακρίβεια έπαιξαν έναν κρίσιμο ρόλο στη μετάβαση από τον λαό στην τάξη.[4] Η πολεμική δεκαετία 1912-1922 και η αυτοκτονία της Μεγάλης Ιδέας στα υψίπεδα της Ανατολίας διέρρηξαν τους δεσμούς των ελληνικών μικροαστικών και εργατικών στρωμάτων με τις πολιτικές ελίτ. Επί δεκαετίες πολιτικοί χώροι και φιγούρες διεκδικούσαν και κέρδιζαν τη λαϊκή υποστήριξη, επισείοντας τους κινδύνους της εδραίωσης των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, χωρίς όμως να διατυπώνουν παρά μία θολή, πατερναλιστική πολιτική πρόταση. Από τον Δηλιγιάννη μέχρι τον πρώιμο βενιζελισμό, η αντιπρόταση στον καπιταλισμό του *laissez-faire* κινούνταν ανάμεσα σε μια νοσταλγία για τη νυσταλέα αγροτική Ελλάδα στη χειρότερη και τον κρατικό παρεμβατισμό στην καλύτερη. Αντίθετα, οι κινητοποιήσεις της δεκαετίας του '20 έστρεψαν τα πυρά τους προς θεμελιώδεις παραδοχές της καπιταλιστικής οικονομίας. Πολύ πριν το ΚΚΕ αποκτήσει σοβαρή βάση ή ακουστούν οι πρώτες τουφεκιάς των ανταρτών στα βουνά της Πίνδου, η ελληνική κοινωνία αμφισβητούσε ευθέως τον καπιταλισμό.

Τι σημαίνουν τα παραπάνω για τη συγκυρία που βιώνουμε σήμερα; Ίσως όχι και πολλά. Η καταθλιπτική σημερινή κατάσταση έρχεται

να προστεθεί σε μία δεκαετία συνεχούς κοινωνικής αποσύνθεσης. Στην οικονομική κατάρρευση της λιτότητας προστέθηκε η συντριβή της αριστερής προοπτικής το 2015. Σαν αποτέλεσμα, η νεοφιλελεύθερη ρεβάνς της Νέας Δημοκρατίας δεν συναντά παρά σποραδική αντίσταση. Παράλληλα, οι αλλοτριωτικές τάσεις του νεοφιλελευθερισμού (εξευγενισμός και ζωνοποίηση των αστικών κέντρων, παραγκωνισμός του χώρου εργασίας μέσω της τηλεργασίας) επιταχύνθηκαν και εντάθηκαν κατά την πανδημία. Η ελληνική κοινωνία μοιάζει πια με τον βάτραχο στην κατσαρόλα που βράζει. Τίποτα δεν δείχνει ικανό να μας ωθήσει στο σωτήριο άλμα. Ίσως όμως τα πράγματα να μην και τόσο άραχλα, αν και οι διαφορές με άλλες εποχές είναι τεράστιες.

Οι σύγχρονες δυτικές αστικές δημοκρατίες, της Ελλάδας συμπεριλαμβανόμενης, βρίσκονται σε βαθύτατη κρίση, με τα πολιτικά κόμματα να αδυνατούν να ενσωματώσουν τεράστια τμήματα των κοινωνιών. Υπό αυτή την έννοια, το ζητούμενο δεν είναι διαλυθούν οι δεσμοί των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων με τους πολιτικούς τους εκπροσώπους, διότι σε μεγάλο βαθμό αυτοί οι δεσμοί πλέον δεν υφίστανται. Η συντριπτική αποτυχία του ΣΥΡΙΖΑ να αποκτήσει κοινωνικά ερείσματα είναι ενδεικτική· η εποχή των συνελεύσεων γειτονιάς –προσκεείμενων στο ΠΑΣΟΚ– που ξεφύτρωναν σε όλα τα αστικά κέντρα έχει παρέλθει ανεπιστρεπτί. Το δύσκολο πλέον είναι να πειστεί η κοινωνία να προτάξει πολιτικές λύσεις στα βασικά πολιτικά προβλήματα της καθημερινότητάς της. Κι εδώ αντιμετωπίζουμε μία ακόμα πρόκληση. Η απόδραση της οικονομίας από τα υπόλοιπα κοινωνικά πεδία έχει γίνει όχι απλώς κοινά αποδεκτή, αλλά δεν θεωρείται πρόβλημα καθαυτή. Η ελληνική κοινωνία μπορεί να αξιολογεί θετικά τόσο τον κρατικό παρεμβατισμό (στη βάση ενός φαντασιακού νεοκεϋνσιανισμού που έχει εκλαϊκευτεί από πολιτικούς σαν τον Γ. Βαρουφάκη) όσο και έννοιες όπως η ανταγωνιστικότητα ή η καινοτομία, χωρίς να διαβλέπει καμία αντίφαση.[5] Η επέλαση του νεοφιλελευθερισμού δεν έχει απλώς ανατρέψει την χρυσή εποχή του μεταπολεμικού κεϋνσιανισμού, αλλά έχει διαμορφώσει έναν ανθρωπότυπο που έχει εγκολληθεί τα κυριότερα διδάγματα μιας κοινωνίας της αγοράς. Αντίπαλον δέος

άλλωστε δεν υφίσταται. Καινοτομία, κινητικότητα και επενδύσεις μαζί με μια δόση κοινωνικού κράτους και μερική χαλιναγώγηση του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού: Αυτό είναι πλέον το κοκτέιλ της σοσιαλδημοκρατίας, που ενσάρκωσε στο ελληνικό συγκείμενο το εκσυγχρονιστικό ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΡΙΖΑ, με τις απαραίτητες δόσεις πολιτικής ταυτοτήτων ο δεύτερος.[6]

Μπορεί όμως η σημερινή κρίση να βοηθήσει στη μεταστροφή της κοινωνίας; Κατά την ταπεινή άποψη του γράφοντος, ναι. Σε αντίθεση με την πετρελαϊκή κρίση του 1973 ή ακόμη και τη συγκαιρινή κρίση της εφοδιαστικής αλυσίδας, η νέα κρίση που πυροδότησε η πανδημία και ενέτεινε η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία δεν εξηγείται με τρόπους που θα αφήσουν τον καπιταλισμό στο απυρόβλητο. Διότι απλούστατα η ζήτηση δεν ξεπερνά την προσφορά, με εξαίρεση κάποια πολύ συγκεκριμένα προϊόντα. Καμία ροή φυσικού αερίου δεν σταμάτησε, καμία αντλία δεν καίγεται σε κάποιο εξωτικό τοπίο της Μέσης Ανατολής. Η κρίση είναι αποτέλεσμα της ολότελης παράδοσης της κοινωνίας στην δύναμη της αγοράς, και όχι από κάποιο αόρατο χέρι, αλλά από τα ίδια τα κράτη, με πιο πρόσφατο το ελληνικό και την εντόπια εκδοχή του «χρηματιστηρίου της ενέργειας».[7] Δεν υπάρχει καμία εξωγενής δύναμη που να εμποδίζει την ομαλή αναπαραγωγή του κεφαλαίου, παρά ο ίδιος ο καπιταλισμός και οι περίφημες «αγορές». Κανένας δικτάτορας, κανένας απρόοπτος πόλεμος βάρβαρων πολέμαρχων ή κάποια αφελής λαϊκή επανάσταση – θεός φυλάξει. Οι κερδοσκόποι που σορτάρουν τις τιμές της ενέργειας στα χρηματιστήρια δεν αποτελούν μαύρο πρόβατο, όπως προσπάθησαν να μας πείσουν το μακρινό 2008, αλλά την κινητήρια δύναμη του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού. Θίγοντας αυτά τα ζητήματα, δεν μπορούμε παρά να θίξουμε τις ίδιες τις λειτουργίες της ελεύθερης αγοράς και του καπιταλισμού, ο οποίος ολομόναχος μπαίνει σε μια κρίση αναπαραγωγής, με τα κράτη να απεκδύονται ακόμη και τον ρυθμιστικό ρόλο που διεκδικούσαν κάποτε για τον εαυτό τους, περιοριζόμενα στην ενίσχυση της καταστολής, εγκαταλείποντας κάθε προσπάθεια ενσωμάτωσης των θιγόμενων στρωμάτων. Η ανάλυση της παρούσας συγκυρίας αναγκαστικά θα θέτει θεμελιώδη ζητήματα και θα

αμφισβητεί θέσφατα της Πολιτικής Οικονομίας: θέλουμε εμπορευματοποίηση των πάντων; Και ακόμα παραπέρα: θέλουμε αξίες χρήσης ή αξίες ανταλλαγής;

Εντέλει, η απάντηση στη σημερινή συγκυρία μπορεί κάλλιστα να αποφύγει τη φενάκη των εκκλήσεων για κρατική παρέμβαση, στοχεύοντας απευθείας στην καρδιά του καπιταλιστικού κτήνους και του νεοφιλελεύθερου οικοδομήματος. Απονομιμοποιώντας την κοινωνία της αγοράς και προτάσσοντας μια διαφορετική αντίληψη για τον ρόλο της οικονομίας στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Μια αντίληψη μακριά από τον οικονομισμό, ο οποίος διακατέχει ακόμη μεγάλα τμήματα της Αριστεράς, που θα αντλεί από επεξεργασίες οι οποίες λαμβάνουν σοβαρά υπόψη το περιβαλλοντικό και κοινωνικό αδιέξοδο στο οποίο οδηγούμαστε. Ένα ενδεχόμενο κίνημα για την υπεράσπιση της κοινωνίας μπορεί να μετατραπεί σε κίνημα διεκδίκησης, εφόσον υπάρχει η σχετική βούληση. Το εάν αυτό το κίνημα θα υπάρξει ή όχι, υπερβαίνει προς το παρόν τις δυνατότητες όλων των μεμονωμένων πολιτικών χώρων. Ωστόσο, όταν ολόκληρα κοινωνικά στρώματα βρίσκονται αντιμέτωπα με τον κίνδυνο της οικονομικής εξόντωσης, όταν το απλούστατο δικαίωμα στην επιβίωση τίθεται υπό αμφισβήτηση, κάθε πολιτική κίνηση δεν μπορεί παρά να στοχεύει προς αυτή την κατεύθυνση.

[1] Temma Kaplan, «Female Consciousness and Collective Action: The Case of Barcelona, 1910-1918», στο *Journal of Women in Culture and Society*, τχ. 7/3, 1982, σ. 545-566.

[2] Barbara Alpern Engel, «Not by Bread Alone: Subsistence Riots in Russia during World War I», στο *The Journal of Modern History*, τχ. 69, 1997, σ. 696-721.

[3] Lundimatin, «Μπορεί η Μεσαία Τάξη να είναι Επαναστατική; Προς μία ψυχραιμη υπεράσπιση των Κίτρινων Γιλέκων», στο *Κίτρινα Γιλέκα. Συλλογή Κειμένων*, Βαβυλωνία, Αθήνα 2019, σ. 25-34.

[4] Nikos Potamianos, «The Discourse Against “Shameful Profiteering” in Greece 1914-1925: Notions of Exploitation,

Anticapitalist Morality and the Concept of Moral Economy», στο Stefan Berger and Alexandra Przyrembel (επιμ.), *Moralizing Capitalism: Agents, Discourses and Practices of Capitalism and Anti-Capitalism in the Modern Age*, Palgrave MacMillan, Λονδίνο 2019, σ. 261.

[5] Τουλάχιστον αυτά τα πορίσματα κομίζει έρευνα του Ινστιτούτου Eteron, που δημοσιεύτηκε στην *Εφημερίδα των Συντακτών*. Σύνδεσμος ηλεκτρονικής πρόσβασης: https://www.efsyn.gr/politiki/332798_i-ellada-skotonei-ta-paidia-tis. Τελευταία ανάκτηση: 20.3.2022

[6] Η πολιτική πρόταση της σύγχρονης σοσιαλδημοκρατίας συμπυκνώνεται στο έργο του Ματιέ Πιγκάς, μεγαλοεπενδυτή και διευθυντικού στελέχους, γνωστού στη Γαλλία ως «κόκκινου [sic] τραπεζίτη»: Ματιέ Πιγκάς, *Επαναστάσεις*, Φερενίκη, Αθήνα 2012.

[7] Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα για το ζήτημα, η συνέντευξη του συνδικαλιστή της ΔΕΗ και μέλους του ΑΝΤΑΡΣΥΑ Αντώνη Δραγανίνου στο *Documento*. Σύνδεσμος ηλεκτρονικής πρόσβασης: <https://www.documentonews.gr/article/o-logariasmos-stoys-polloys-ta-yperkerdi-gia-toys-ligoys/>. Τελευταία ανάκτηση: 20.3.2020.

Χάνα Άρεντ : Η Ευρώπη και η πυρηνική βόμβα

*Το κείμενο της Χάνα Άρεντ δημοσιεύτηκε το 1954 και περιλαμβάνεται στον τόμο *Essays in Understanding [1930-1954]*.*

Μετάφραση του Νίκου Κατσιαούνη

Στη σημερινή Ευρώπη, η ανάπτυξη, η κατοχή και η απειλή χρήσης

πυρηνικών όπλων από τις Ηνωμένες Πολιτείες αποτελούν ένα θεμελιώδες γεγονός της πολιτικής ζωής. Βέβαια, οι Ευρωπαίοι έχουν εμπλακεί στις γνώριμες πλέον συζητήσεις για τη μαλθακότητα μιας χώρας που κυριαρχείται από τη σύγχρονη τεχνολογία, τη μονοτονία της μηχανής, την ομοιομορφία μιας κοινωνίας που βασίζεται στη μαζική παραγωγή και άλλα συναφή για πολλά χρόνια. Όμως στις μέρες μας το θέμα έχει προχωρήσει πολύ πέρα απ' αυτό. Η στενή σχέση μεταξύ του σύγχρονου πολέμου και μιας τεχνικοποιημένης κοινωνίας είναι πλέον εμφανής στον καθένα, με αποτέλεσμα μεγάλα κομμάτια του πληθυσμού –κι όχι μόνο οι διανοούμενοι– να αντιτάσσονται με πάθος και να φοβούνται την τεχνολογική πρόοδο και την αυξανόμενη τεχνικοποίηση του κόσμου.

Η τεχνολογία και ο μετασχηματισμός του κόσμου που αυτή επέφερε αποτελούν ξεκάθαρα αναπόσπαστο κομμάτι της ευρωπαϊκής ιστορίας από τις απαρχές της μοντέρνας εποχής, ώστε να καθίσταται εντελώς παράλογο να κατηγορούμε την Αμερική για τις συνέπειές της. Οι Ευρωπαίοι συνήθιζαν να βλέπουν την τεχνολογική πρόοδο της Αμερικής με τον ίδιο τρόπο που ο Τοκβίλ έβλεπε την πρόοδο της αμερικανικής δημοκρατίας, δηλαδή ως κάτι που αφορούσε θεμελιωδώς τον δυτικό πολιτισμό στο σύνολό του – αν και για κάποιους συγκεκριμένους λόγους βρήκε την πρώτη και σαφέστερη έκφρασή της στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η στάση αυτή άλλαξε μετά τη ρίψη της ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα· έκτοτε, υπάρχει μια συνεχώς αυξανόμενη τάση τόσο να αντιμετωπίζουμε όλα τα τεχνολογικά επιτεύγματα ως εγγενώς κακά και καταστροφικά όσο και να διακρίνουμε στην Αμερική κυρίως, και μερικές φορές στη Ρωσία, την επιτομή της καταστροφικής τεχνικοποίησης, η οποία είναι εχθρική και ξένη προς την Ευρώπη.

Αυτή η τάση να βλέπουμε τις πρόσφατες τεχνικές εξελίξεις ως ουσιαστικά μη ευρωπαϊκές δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερη έκπληξη, δεδομένου ότι οι Ευρωπαίοι γνωρίζουν πολύ καλά πως η ανακάλυψη της πυρηνικής ενέργειας προήλθε σε μεγάλο βαθμό από τις προσπάθειες Ευρωπαίων επιστημόνων που κατέφυγαν στην Αμερική εξαιτίας των πολιτικών γεγονότων που συνέβησαν στις πατρίδες

τους. Αντικειμενικά μιλώντας, ελάχιστα αξίζει να επισημάνουμε την παραγωγή πυρηνικών όπλων σαν ένδειξη ότι η τεχνικοποίηση είναι ένα μη ευρωπαϊκό ή αμερικανικό φαινόμενο. Βέβαια, λογικό ή όχι, έτσι αισθάνονται οι Ευρωπαίοι.

Μια αλλαγή στις σημερινές συζητήσεις για την τεχνολογία είναι προφανής. Οι καταστροφικές δυνατότητες των νέων όπλων είναι τόσο μεγάλες και η πιθανότητα φυσικής καταστροφής των ευρωπαϊκών χωρών εκλαμβάνεται ως κάτι το επικείμενο, ώστε η διαδικασία της τεχνικοποίησης να μη φαντάζει πλέον πρωτίστως αντι-πνευματική και ψυχοκτόνος αλλά γεμάτη με τον κίνδυνο της απόλυτης φυσικής καταστροφής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η αντι-τεχνολογική τάση να μην αποτελεί πλέον ιδιαιτερότητα των διανοουμένων – οι μάζες δεν βλέπουν πλέον στην τεχνολογική ανάπτυξη την πηγή της υλικής προόδου.

Η πολιτική σημασία της γενικευμένης εχθρότητας προς την τεχνολογία και, κατά συνέπεια, προς την Αμερική έγκειται στο γεγονός ότι όλοι είναι τρομοκρατημένοι. Όλοι τείνουν να σκέφτονται μαζί με τον Μεφίστο από τον Φάουστ του Γκαίτε: «Τα στοιχεία συνωμοτούν μ' εμάς και η καταστροφή είναι ο στόχος».

Φαίνεται ότι το επιχείρημα έχει ως εξής: Η απελευθέρωση των φυσικών δυνάμεων χαρακτηρίζει περισσότερο τις πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις απ' ό,τι η διαρκής βελτίωση των μεθόδων

παραγωγής. Η αλυσιδωτή αντίδραση της ατομικής βόμβας, λοιπόν, μπορεί εύκολα να γίνει το σύμβολο για μια συνωμοσία μεταξύ του ανθρώπου και των στοιχειωδών δυνάμεων της φύσης, οι οποίες, όταν πυροδοτηθούν από την ανθρώπινη τεχνογνωσία, ίσως μια μέρα να πάρουν την εκδίκησή τους και να καταστρέψουν κάθε ζωή στην επιφάνεια του πλανήτη και ίσως ακόμη και τον πλανήτη τον ίδιο. Καλώς ή κακώς, όταν οι Ευρωπαίοι σκέφτονται την τεχνολογία δεν έχουν στο μυαλό τους μια τηλεόραση για κάθε σπίτι αλλά το σύννεφο μανιταριών πάνω από τη Χιροσίμα. Αυτή η πυρηνική βόμβα ρίχτηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες και οι ΗΠΑ βρίσκονταν ήδη στην πρώτη γραμμή για την ανάπτυξη των πυρηνικών όπλων. Ως αποτέλεσμα, η αμερικανική πολιτική ισχύς ταυτίζεται ολοένα και περισσότερο με την τρομακτική ισχύ της τεχνολογίας, με μια υπέρτατη και ακαταμάχητη δύναμη καταστροφής.

Η συνηθισμένη απάντηση σ' αυτή την τρομακτική εικόνα της Αμερικής είναι ότι η πυρηνική ενέργεια στα χέρια της Αμερικανικής Δημοκρατίας [Republic] είναι βέβαιο ότι θα χρησιμοποιηθεί για σκοπούς άμυνας ή αντιποίνων. Από τη στιγμή που αυτό το εργαλείο βρίσκεται στα χέρια μιας ελεύθερης χώρας, συνεχίζει ο συλλογισμός, είναι βέβαιο ότι θα εξυπηρετεί τους σκοπούς της ελευθερίας σε όλο τον κόσμο.

Το επιχείρημα αυτό έχει πολλές αδυναμίες, από τις οποίες καθόλου αμελητέα δεν είναι η απρόβλεπτη φύση της ίδιας της έννοιας της ελευθερίας. Η ελευθερία μπορεί να διασφαλίζεται με νόμους πολύ λιγότερο απ' ό,τι η δικαιοσύνη – ένα νομικό πλαίσιο που θα προσπαθούσε να διασφαλίσει τη μονιμότητα της ελευθερίας όχι μόνο θα σκότωνε όλη την πολιτική ζωή, αλλά θα καταργούσε ακόμη και τη δυνατότητα του απρόβλεπτου, χωρίς την οποία η ελευθερία δεν μπορεί να υπάρξει.

Ωστόσο, υπάρχουν χειρότερα προβλήματα με το σύνηθες επιχείρημα ότι η διατήρηση της ελευθερίας δικαιολογεί τη χρήση μέσων βίας, και ότι η βία που χρησιμοποιείται για χάρη της ελευθερίας πάντα θα σέβεται ορισμένους περιορισμούς.

Τελικά, το επιχείρημα αυτό στηρίζεται στην πεποίθηση ότι είναι

καλύτερο να είσαι νεκρός παρά σκλάβος. Βασίζεται σε μια πολιτική φιλοσοφία που, από τους αρχαίους ακόμη, θεωρούσε το θάρρος ως την κατ' εξοχήν πολιτική αρετή – η μόνη αρετή χωρίς την οποία η πολιτική ελευθερία είναι ολότελα αδύνατη.

Αρχικά, η πατροπαράδοτη αντίληψη ότι το θάρρος αποτελεί την ύψιστη πολιτική αρετή βασιζόταν σε μια προ-χριστιανική φιλοσοφία που θεωρούσε ότι η ζωή δεν είναι το ιερότερο των αγαθών και ότι υπάρχουν προϋποθέσεις υπό τις οποίες δεν αξίζει να την έχεις. Για τους αρχαίους, τέτοιες συνθήκες δημιουργούνταν όποτε το ανθρώπινο υποκείμενο παραδόθηκε απόλυτα στις ανάγκες διατήρησης μιας καθαρά ζωόδους ύπαρξης και, επομένως, κρίθηκε ανίκανο για την ελευθερία. Αυτό μπορούσε να συμβεί στην περίπτωση της δουλείας, ας πούμε, ή στην περίπτωση μιας ανίατης ασθένειας – και στις δύο περιπτώσεις, η αυτοκτονία θεωρούνταν η κατάλληλη λύση που απαιτεί το θάρρος αλλά και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Με την επικράτηση του χριστιανισμού στον δυτικό κόσμο και ιδιαίτερα της εβραϊκής αντίληψης για την ιερότητα της ζωής καθαυτής, αυτός ο κώδικας ατομικής ηθικής, όπως ήταν γνωστός σε όλο τον αρχαίο κόσμο, απώλεσε την καθολική εγκυρότητά του. Οι πόλεμοι μπορούσαν να δικαιολογηθούν για θρησκευτικούς λόγους αλλά όχι για το πεδίο της εκκοσμικευμένης πολιτικής ελευθερίας καθαυτής. Παρομοίως, μια εκτεταμένη σφαγή –ευρέως γνωστή στον αρχαίο κόσμο– θα μπορούσε να συμβεί, αλλά δεν θα μπορούσε πλέον να δικαιολογηθεί. Σε γενικές γραμμές, ο δυτικός πολιτισμός συμφώνησε ότι, όπως θα έλεγε ο Καντ, τίποτα δεν πρέπει να συμβεί κατά τη διάρκεια διεξαγωγής ενός πολέμου που θα καθιστούσε αδύνατη μια μελλοντική ειρήνη. Αυτή η συμφωνία δεν είναι πλέον καθολική.

Με την εμφάνιση των πυρηνικών όπλων τόσο ο εβραίο-χριστιανικός περιορισμός για τη βία όσο και η αρχαία έκκληση για θάρρος έχουν, για εύλογους λόγους, καταστεί άνευ νοήματος, και μαζί τους όλο το πολιτικό και ηθικό λεξιλόγιο με το οποίο ήμασταν συνηθισμένοι να συζητάμε γι' αυτά τα θέματα. Οι περιορισμοί μπορούν να εφαρμοστούν στην πραγματικότητα μόνο σε προβλέψιμες εξελίξεις. Δεν μπορούν να προσδοκούν στη λεγόμενη «τεχνική του αιφνιδιασμού» την οποία ο Ρεϊμόν Αρόν πρόσφατα ανέλυσε ως το κεντρικό γεγονός του Ά Παγκοσμίου Πολέμου, και η οποία, όσο βρισκόμαστε παγιδευμένοι στη διαδικασία της εξέλιξης της τεχνικοποίησης, αναπόφευκτα θα παράγει νέα «θαυματοργά» όπλα. Υπό αυτές τις συνθήκες, στην πραγματικότητα, τίποτα δεν είναι πιθανότερο απ' αυτά τα «θαύματα».

Πράγματι, ακόμη και οι σημερινές μας δυνατότητες για καταστροφή έχουν ήδη ξεπεράσει κατά πολύ τους αυτονόητους περιορισμούς των προηγούμενων πολέμων. Και αυτή η συνθήκη έχει φέρει σε επισφαλή θέση αυτή την ιδιαίτερη αξία του θάρρους. Η θεμελιώδης ανθρώπινη προϋπόθεση του θάρρους είναι ότι ο άνθρωπος δεν είναι αθάνατος, ότι θυσιάζει μια ζωή που μια μέρα θα του αφαιρούνταν ούτως ή άλλως. Κανένα ανθρώπινο θάρρος δεν θα ήταν νοητό αν η συνθήκη της ανθρώπινης ζωής ήταν παρόμοια με αυτή όλων των ειδών. Οι αθάνατοι θεοί της Ελλάδας έπρεπε να εγκαταλείψουν αυτή την αρετή, το θάρρος, στους θνητούς ανθρώπους. Όλες οι άλλες ανθρώπινες αρετές θα μπορούσαν να αποκαλυφθούν με θεϊκή μορφή, θα μπορούσαν να θεοποιηθούν και να γίνουν αντικείμενα λατρείας ως θεϊκά χαρίσματα. Μόνο το

θάρρος αρνείται στους αθάνατους – εξαιτίας της αιώνιας παρουσίας της ύπαρξης, το διακύβευμα δεν είναι ποτέ ιδιαίτερα υψηλό. Αν η ζωή δεν αφαιρούνταν με κανονικό τρόπο από τον θνητό άνθρωπο μια μέρα ούτως ή άλλως, αυτός δεν θα μπορούσε να το ρισκάρει. Το διακύβευμα θα ήταν πολύ υψηλό, το απαιτούμενο θάρρος θα ήταν κυριολεκτικά απάνθρωπο, και η ζωή δεν θα παρουσιαζόταν ως το ύψιστο αγαθό, θα μετατρεπόταν στο κύριο ανθρώπινο μέλημα, υπερισχύοντας όλων των άλλων θεωρήσεων.

Στενά συνδεδεμένο με αυτό το γεγονός βρίσκεται ένας άλλος περιορισμός του ανθρώπινου θάρρους – η πεποίθηση ότι οι επόμενες γενιές θα καταλάβουν, θα θυμούνται και θα σέβονται τη θυσία του θνητού ανθρώπου. Ο άνθρωπος μπορεί να είναι θαρραλέος μόνο από τη στιγμή που γνωρίζει ότι οι όμοιοί του θα συνεχίζουν να ζουν μετά απ' αυτόν, ότι εκπληρώνει μια λειτουργία σε κάτι μονιμότερο από τον ίδιο του τον εαυτό – «το αιώνιο χρονικό της ανθρωπότητας», όπως το έθεσε κάποτε ο Φώκνερ. Έτσι, στην αρχαιότητα, όταν οι πολέμοι ήταν πιθανό να τελειώσουν με την εξόντωση ή την υποδούλωση ολόκληρων λαών, ο νικητής αισθανόταν υποχρεωμένος να προφυλάξει για τους μεταγενέστερους τα κατορθώματα και το μεγαλείο του εχθρού. Έτσι, ο Όμηρος τραγούδησε τον έπαινο του Έκτορα και ο Ηρόδοτος κατέγραψε την ιστορία των Περσών.

Το θάρρος, υπό τις συνθήκες του σύγχρονου πολέμου, έχει απωλέσει το παλιό του νόημα. Θέτοντας σε κίνδυνο την επιβίωση ολόκληρης της ανθρωπότητας κι όχι τη ζωή ενός μεμονωμένου ατόμου ή ακόμη και ενός ολόκληρου λαού, ο σύγχρονος πόλεμος πρόκειται να μετασηματίσει τον μεμονωμένο θνητό άνθρωπο σε ένα συνειδητό μέλος του ανθρώπινου γένους, για την αθανασία του οποίου πρέπει να αισθάνεται σίγουρος ώστε να είναι θαρραλέος και για την επιβίωση του οποίου πρέπει να πασχίζει περισσότερο από καθετί άλλο. Ή, για να το θέσουμε διαφορετικά, ενώ σίγουρα υπάρχουν προϋποθέσεις υπό τις οποίες η ανθρώπινη ζωή δεν αξίζει να υπάρχει, δεν μπορεί να ισχύει το ίδιο για την ανθρωπότητα. Από τη στιγμή που ένας πόλεμος μπορεί έστω και νοητά να απειλήσει τη συνέχιση της ύπαρξης του ανθρώπου

πάνω στη γη, η επιλογή ανάμεσα στην ελευθερία και τον θάνατο έχει απωλέσει την παλαιά αξιοπιστία της.

Όσο η Ευρώπη παραμένει διαιρεμένη, δύναται να έχει την πολυτέλεια να υπεκφεύγει αυτών των πολύ ενοχλητικών προβλημάτων του σύγχρονου κόσμου. Μπορεί να συνεχίσει να προσποιείται ότι η απειλή για τον πολιτισμό μας προέρχεται από έξω, και ότι η ίδια κινδυνεύει από δύο εξωτερικές δυνάμεις, την Αμερική και τη Ρωσία, που είναι εξίσου ξένες. Τόσο ο αντιαμερικανισμός όσο και η ουδετερότητα είναι, κατά μία έννοια, σαφείς ενδείξεις ότι η Ευρώπη δεν είναι προετοιμασμένη αυτή τη στιγμή να αντιμετωπίσει τις συνέπειες και τα προβλήματα της δικής της εξέλιξης.

Αν η Ευρώπη ήταν ενωμένη, συγκεντρώνοντας μεγάλους βιομηχανικούς πόρους σε υλικά και ανθρώπινο δυναμικό, και αρκετά ισχυρή ώστε να κατασκευάσει τα δικά της πυρηνικά εργοστάσια και όπλα, αυτή η οδός διαφυγής θα έκλεινε αυτόματα. Τότε η συζήτηση, που σήμερα υποκρίνεται τη συζήτηση περί της εξωτερικής πολιτικής, σύντομα θα έδειχνε το πραγματικό της πρόσωπο. Η σημερινή αποξένωση της Ευρώπης από την Αμερική θα έπαιρνε τέλος, διότι θα γινόταν έκδηλο ότι η τεχνολογική ανάπτυξη έχει τις ρίζες της στη σύνολη ιστορία της Δύσης και ότι, αντί να είναι μια αμερικανική υπόθεση, έφτασε στην κορύφωσή της αρχικά στην Αμερική.

